

**Tietoiseksi myötätuntoisesta vuorovaikutuksesta:
myötäelävän viestinnän rakentuminen ja resurssit**

Kaisu Hämäläinen

Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Artikkelimuotoinen

Kevätlukukausi 2023

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Hämäläinen, Kaisu. 2023. Tietoiseksi myötätuntoisesta vuorovaikutuksesta: myötäelävän viestinnän rakentuminen ja resurssit. Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 59 sivua.

Myötätunnolla on merkittävä rooli turvalliseksi koetun ja näin ollen oppimista edistävän ilmapiirin muodostumisessa. Koska yksilöt tulkitsevat ilmapiirin turvallisuutta ympäristönsä vuorovaikutuksesta, on myötätuntoa tärkeää tarkastella nimenomaan vuorovaikutuksellisten tekojen tasolla. Tässä tutkimuksessa selvitettiin myötätuntoisen vuorovaikutuksen rakentumista ja vuorovaikutuskeinoja, joita oppimistilanteessa hyödynnettiin myötäelämisestä viestimiseen.

Tutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisen sairaalan henkilöstöstä muodostetun pienryhmän vuorovaikutuksen muotoutumista ja tulkitsemista myötätuntoiseksi. Vuorovaikutuksesta koottua havainnointiaineistoa ja äänitallennetta tarkasteltiin keskustelunanalyysin ja multimodaalisen vuorovaikutustutkimuksen metodein. Tällä tavoin pyrittiin muodostamaan käsitys siitä, kuinka vuorovaikutuksen osapuolet yhdessä rakentavat myötätuntoista vuorovaikutusta sekä millaisia vuorovaikutusresursseja ja niiden yhdistelmiä he käyttävät viestiäkseen toisilleen myötäelämistä.

Myötätuntoinen vuorovaikutus rakentuu tämän tutkimuksen perusteella kahdella tavalla: kutsu-vastausperiaatteella sekä itsenäisesti ilmenevinä myötätunnon ilmauksina. Tulkinta vuorovaikutuksen myötätuntoisuudesta tehdään samanaikaisesti sekä visuaalisen että auditiivisen, ja toisinaan myös kinesteettisen, aistikanavan kautta kulkevan informaation perusteella.

Tuloksia on mahdollista hyödyntää työssä oppimisen edistämiseksi, sillä taito ymmärtää ja tulkita myötätuntoista vuorovaikutusta lisää myötätuntotietoisuutta ja mahdollistaa sen hyödyntämisen myös työelämän oppimistilanteissa. Tämä tekee siitä keskeisen tulevaisuuden työelämätaidon.

Asiasanat: Myötätuntoinen vuorovaikutus, keskustelunanalyysi, multimodaalinen vuorovaikutusanalyysi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	4
1.1 Myötätunto rakentaa oppimista edistävää ilmapiiriä	5
1.2 Myötätunto ja myötäinto	8
1.3 Vuorovaikutusosaaminen ja affiliaatio	10
1.4 Sekventiaalisuus ja multimodaalisuus	11
1.5 Myötätuntoinen vuorovaikutus tutkimuskohteena	13
1.6 Tutkimuskysymykset	15
2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	16
2.1 Tutkimuskonteksti	16
2.2 Tutkimukseen osallistujat	17
2.3 Tutkimusaineiston keruu.....	17
2.4 Aineiston analyysi	19
2.5 Eettiset ratkaisut.....	23
3 TULOKSET.....	25
3.1 Myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekventiaalisuus	25
3.2 Myötätuntoisen vuorovaikutuksen multimodaalisuus	33
4 POHDINTA.....	37
4.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	37
4.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	39
4.3 Soveltaminen käytännössä ja jatkotutkimushaasteet	43
LÄHTEET	45
LIITTEET.....	56

1 JOHDANTO

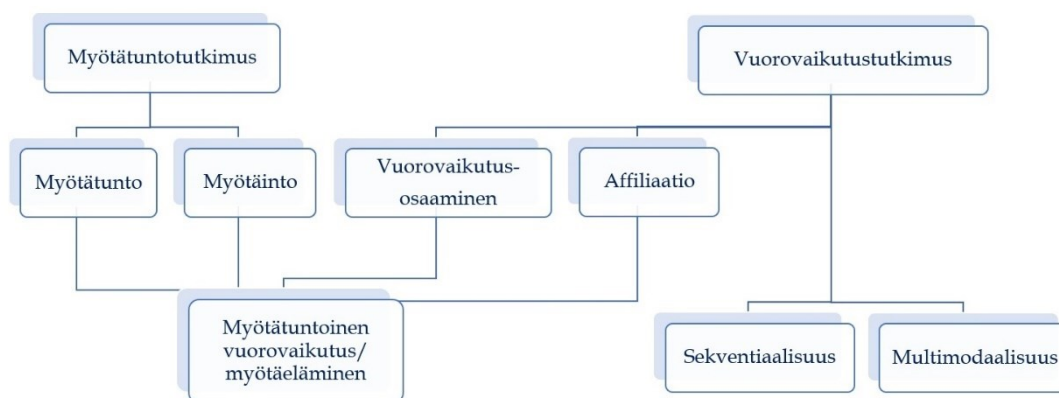
Myötätuntoinen vuorovaikutus ei välttämättä ole ensimmäisten ajatusten joukossa, kun pohditaan oppimista osana työelämää. Kuitenkin myötätuntotietoinen vuorovaikutustapa voi vaikuttaa paljonkin työpaikan ilmapiirin muodostumiseen oppimista edistäväksi. Näin ollen myötätuntoisen vuorovaikutuksen tunnistaminen ja myötäelävä viestiminen ovat tärkeitä taitoja niin työyhteisön jäsenille ja esihenkilöille kuin kouluttajillekin. Viime vuosina mediassa on ollut havaittavissa lisääntyvää kiinnostusta psykologista turvallisuutta ja myötätuntoa kohtaan myös työelämän kentällä, ja huomiota ovatkin herättäneet niin Googlen täydellisen tiimin salaisuuden metsästyksen tuloksena paljastunut psykologisen turvallisuuden merkitys (ks. esim. Duhigg, 2016) kuin myös hyvántahtoisuuden ja yhteisöllisyyden tärkeyden puolesta liputtava Tribal leadership (Logan ym., 2008). Myötätuntoa on sekä Suomessa että kansainvälisesti tutkittu paljon, ja näin ollen myötätunnon merkityksestä ja positiivisista vaikutuksista työelämässä ja suhteessa oppimiseen on runsaasti tietoa (ks. esim. Worline & Dutton, 2017a, 2017b; Clouston, 2018; Pessi ym., 2017; Pessi & Martela, 2017).

Se, että tiedämme jo paljon myötätunnon ja myötätuntointerventioiden vaikutuksista oppimiseen, ei vielä paljasta paljoakaan siitä, mitä ihmisten välisessä kanssakäymisessä oppimistilanteissa tapahtuu. Tässä tutkimuksessa keskeinen lähtökohta onkin, että myötätunto nähdään interpersonaalisiin suhteisiin ja niihin kytkeytyviin tapoihin liittyvänä ilmiönä, jolloin myötäeläminen ilmenee ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Toinen keskeinen oletus tutkimuksen taustalla on (työ)hyvinvoinnin ja oppimista tukevan toimintakulttuurin rakentuminen myötätuntoisen vuorovaikutuksen vahvistaessa turvallista ilmapiiriä sekä tunnetta kokemusten jakamisesta ja yhteisyydestä (Jarenko, 2017; Pessi ym., 2017, s. 70–71). Oletus pohjautuu siihen, että tulkinta oppimisilmapiirin turvallisuudesta tehdään juuri interpersonaalisisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa yksilöt arvioivat hyvin tarkasti ympäristöstään saamiaan palautteita (Hari, 2017, s. 31; Siefen, 2021, s. 125). Tämä tutkimus valottaa vuorovaikutuksen rakentumista

myötätuntoiseksi oppimistilanteessa sekä myötäelämisestä viestimiseen käytettäviä vuorovaikutuksellisia keinoja. Yhdistelemällä myötätuntotutkimuksesta myötätunnon ja -innon käsitteet vuorovaikutustutkimuksen affiliaation käsitteeseen ja vuorovaikutusosaamisen osatekijöihin rakentuu tässä tutkimuksessa käytetty myötätuntoisen vuorovaikutuksen käsite (ks. kuvio 1).

Kuvio 1

Myötätuntoisen vuorovaikutuksen käsitteen muodostuminen ja tarkastelu

Myötätuntoista vuorovaikutusta tarkastellaan tässä tutkimuksessa sekventiaalisena ja multimodaalisena ilmiönä (ks. kuvio 1). Keskeinen näkökulma tässä tutkimuksessa on myötätunnon merkitys oppimista edistävän ilmapiirin rakentamisessa ja keskeisiä käsitteitä aiheen lähestymisessä ovat myötätunto ja -into, vuorovaikutusosaaminen, affiliaatio, sekventiaalisuus ja multimodaalisuus sekä myötätuntoinen vuorovaikutus (ks. myös kuvio 1).

1.1 Myötätunto rakentaa oppimista edistävää ilmapiiriä

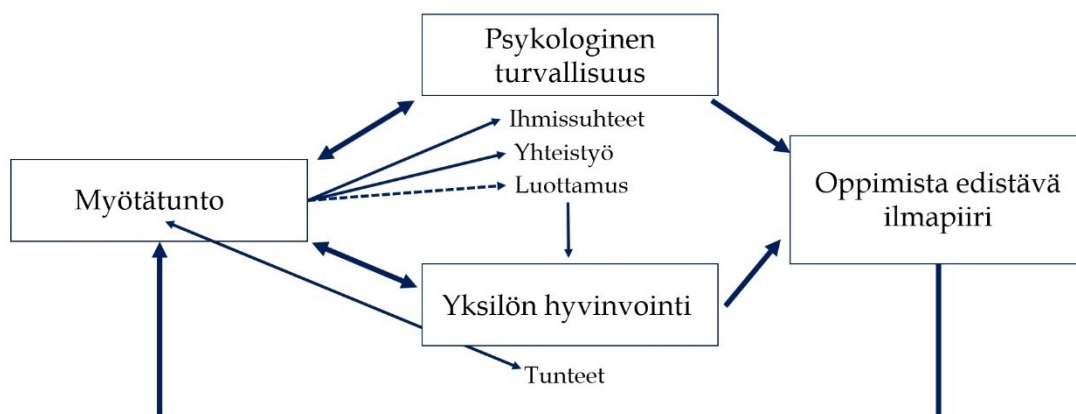
Oppiminen on keskeinen osa tämän päivän työelämää, ja siksi onkin tärkeää löytää sekä yksilö- että yhteisötasolla ratkaisuja, jotka mahdollistavat oppimisen ja edistävät sitä kestävällä tavalla. Kestävä oppiminen linkittyy laajemmin ajatukseen inhimillisesti ja sosiaalisesti kestävästä työelämästä (Kokkinen ym., 2020, s. 94–95), sillä siihen kytkeytyy ajatus työntekijöiden tarpeet huomioivasta toimintakulttuurista (Lemmetty & Collin, 2020, s. 480–481). Toimintakulttuuriin puo-

lestaan liittyy kiinteästi työyhteisön ilmapiiri, joka voi olla joko oppimista edistävä tai estävä (ks. esim. Hager & Beckett, 2019, 128, 133–134, 137, 194; Laajalahti, 2014, s. 28). Tämän tutkimuksen taustalla on ajatus siitä, että oppimisilmapiiri muodostuu oppimiselle otolliseksi yksilön hyvinvoinnin (Lemmetty & Collin, 2020, s. 480–481) ja psykologisen turvallisuuden (Edmondson, 1999, s. 367–368, 376) kautta, ja että myötätuntoinen vuorovaikutus on merkittävä tekijä sen syntymisessä, ylläpitämisessä ja vahvistamisessa (ks. esim. Jarenko, 2017; Pessi & Martela, 2017, s. 26).

Psykologisen turvallisuuden kokemus ehkäisee häpeän tunteiden aktivoitumista oppimistilanteissa, mikä puolestaan antaa tilaa uteliaisuudelle ja sen myötä uuden oppimiselle (ks. esim. Myllyviita, 2020, s. 146–147; Siefen, 2021, s. 127). Tässä tutkimuksessa psykologisen turvallisuuden ymmärretään perustuvan toisten kunnioittamiselle ja toisista välittämislle, jolloin ihminen voi rauhassa olla oma itsensä ilman pelkoa rangaistuksi tulemisesta (Edmondson, 1999, s. 375) ja jossa näin ollen uskaltaa ideoida ja kokeilla rohkeasti (ks. esim. Pessi ym., 2017, s. 70; Pessi & Martela, 2017, s. 25). Myötätunnon, hyvinvoinnin, psykologisen turvallisuuden ja oppimista edistävän ilmapiirin linkittymistä ja niiden muodostamia kompleksisia yhdistelmiä voi hahmottaa kuvion 2 avulla.

Kuvio 2

Myötätunnon ja oppimista edistävään ilmapiiriin suhde

Näiden ilmiöiden linkittymisessä on tyypillistä, että ne vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti ja loppujen lopuksi niistä muodostuu kehä (kuviot 2), jossa myötätuntoisuus tuottaa psykologisen turvallisuuden ja yksilön hyvinvoinnin kautta oppimista edistävää ilmapiiriä, ja tällaisessa ilmapiirissä puolestaan myötätuntoa itseään voidaan kehittää, vahvistaa ja oppia (Goldin & Jazaieri, 2017; Mascaro ym., 2017; Skwara ym., 2017; Weng ym., 2017). Hyvinvoinnin ja myötätunnon välinen vastavuoroisuus näkyy siinä, että myötätunnon kokeminen vahvistaa hyvinvointia ja hyvinvointi puolestaan lisää myötätunnon osoittamista (Di Fabio, 2017; Pessi ym., 2017, s. 69–70; Stevanovic ym., 2017). Myötätunto tuottaa hyvinvointia ja oppimista esimerkiksi lisäämällä työyhteisön jäsenten kokemia positiivisia tunteita (Fredrickson ym., 2008; Hökkä ym., 2020, s. 68). Myötätunnolla on jossain määrin roolinsa myös luottamuksen vahvistajana (Lupoli ym., 2020), ja luottamuksen katsotaan olevan psykologisen turvallisuuden kivijalka (Edmondson, 1999, s. 354, 375). Hyvinvointia työelämään voidaankin tuottaa vahvistamalla luottamussuhteita työyhteisössä (Manuti & Giancaspro, 2019, s. 1499).

Psykologisesti turvallista ilmapiiriä voidaan sekä luoda että ylläpitää suhtautumalla myötätuntoisesti epäonnistumisiin ja myötäintoisesti onnistumisiin (Collins ym., 2006, s. 157–158; Pessi ym., 2017, s. 70; Pessi & Martela, 2017, s. 25; Peräkylä ym., 2015, s. 306; Stevanovic ym., 2017), ja psykologinen turvallisuus taas rakentaa kollektiivista myötätuntoisuutta (Cameron, 2017, s. 421–422). Psykologisesti turvallisessa ympäristössä ihmisen on mahdollista toimia myötätuntoisesti, sillä turvallisuuden tunne vapauttaa kilpailemasta toisten kanssa ja näin ollen antaa tilaa aivojen modernimpien, ihmissuhteiden ja yhteisöllisyyden rakentamiseen tähtäävien, ominaisuuksien toiminnalle (Gilbert, 2010, Forsellin & Heimosen, 2020, s. 42 mukaan; Hager & Beckett, 2019, s. 13–30, 258; Juntunen ym., 2017; Simons & Ruijters, 2014, s. 965–966). Työpaikan ihmissuhteisiin myötätunto vaikuttaa positiivisesti esimerkiksi vahvistamalla yhteistyötä (Batson, 2017, s. 32; Davis, 2017; Pessi & Martela, 2017, s. 25; Pessi ym., 2017, s. 70), joka puolestaan rakentaa psykologista turvallisuutta (Kokkinen ym., 2020). Näin ollen myötätunnolla ja -innolla on tärkeä rooli työelämän oppimistilanteissa.

1.2 Myötätunto ja myötäinto

Keskeinen painotus tässä tutkimuksessa on se, ettei se keskity tarkastelemaan myötätuntoa pelkästään suurissa tragedioissa, vaan myötätunto ymmärretään laajempaan ihmisenä ihmiselle olemisena (ks. esim. Pessi & Martela, 2017, Seppänen ym., 2017, s. 35, 37), yhteisen ihmisyyden kokemuksena (Rosenberg, 2008, s. 147), myötäelämisenä (Pessi ym., 2017, s. 57) sekä ystävällisenä ja sydämellisenä suhtautumisena (Clouston, 2018, s. 1019; Grandell, 2015). Tämä poikkeaa perinteisestä, erityisesti kansainvälisessä tutkimuksessa käytetystä, myötätunnon määritelmästä, jossa korostuu oman ja toisten kärsimyksen havaitseminen sekä halu ehkäistä tai vähentää sitä (Gilbert, 2017, s. 102; Goetz ym., 2010). Tässä tutkimuksessa myötätunto siis pitää sisällään niin myötätunnon kuin -innonkin, joista ensimmäinen viittaa vastoinikäymisissä ja jälkimmäinen onnistumisissa mukana elämiseen (ks. esim. Pessi ym., 2017, s. 64, 71). Selkeyden vuoksi käytetään käsitettä myötätunto kuvaamaan näistä molempia, ellei asian ymmärtämisen vuoksi ole olennaista tehdä eroa näiden välille.

Myötätunto. Myötätuntoisuus voidaan ymmärtää vapaaehtoiseksi ystävällisyydeksi toista kohtaan (Clouston, 2018, s. 1019; Pessi & Martela, 2017, s. 13–14, 16; Phillips & Taylor, 2009, s. 50). Tässä tutkimuksessa käytettävässä myötätunnon määritelmässä yhdistyvät kolme keskeistä elementtiä: 1) *tietoisuus* eli herkkyys ja kyky havaita toisen tilanne, tunne, kipu tai kärsimys, 2) *tunne* eli empatia, halu helpottaa tai ehkäistä toisen kärsimystä ja 3) *toiminta* eli edellisten pohjalta syntyvät konkreettiset teot kärsimyksen helpottamiseksi tai ehkäisemiseksi (Goetz ym., 2010, s. 364; Goetz & Simon-Thomas, 2017, s. 6; Pessi & Martela, 2017, s. 13–14, 16; Seppänen ym., 2017, s. 39; Spinrad & Eisenberg, 2017, s. 53). Sympatia ymmärretään myötätuntotutkimuksessa empatian kaltaisena mahdollisesti myötätuntoa edeltävänä tunteena, ja sitä kuvataan empaattiseksi huoleksi (Batson, 2017, s. 29; Spinrad & Eisenberg, 2017, s. 53). Lähikäsitteenä voidaan pitää myös Mikulincerin ja Shaverin (2017, s. 81) termiä ”hoitava käyttäytymisjärjestelmä”, jolla pyritään kuvaamaan toisen yksilön ongelmasta tehtyä mahdollisimman oikeansuuntaista tulkintaa sekä halua ja kykyä tarjota siihen tehokasta apua. Myötätuntoon sekoitetaan toisinaan auttaminen ja prososiaalinen tai altruistinen

toiminta, jotka kuitenkin eroavat myötätunnosta siinä, että niitä ei välttämättä edellä empatian tunne (Pessi & Martela, 2017, s. 13–14, 16; Seppänen ym., 2017, 38–39; Spinrad & Eisenberg, 2017, s. 53). Empatia yksinään ei siis ole myötätuntoa, vaan sen edeltäjä (Ekman & Ekman, 2017, s. 45), ja näiden suhde kiteytyykin erittäin osuvasti Prabhakarín (2018) tiivistyksessä ”*compassion is empathy in action*”.

Myötäinto. Myötäinnon määritelmän perusta on sama kuin myötätunnossa eli sen muodostavat tietoisuus, tunne ja toiminta. Ratkaiseva ero on kuitenkin se, että kärsimyksen sijaan myötäeläminen suuntautuu onnistumisiin, ja näin ollen myös konkreettisen toiminnan elementti voidaan ymmärtää laajemmin toisen hyvän edistämiseksi (Pessi & Martela, 2017, s. 13–14, 16; Seppänen ym., 2017, s. 39). Englanninkielinen käsite *compassion* pitää sisällään myötäelämisen vain kärsimyksessä ja kivussa (Weisz & Zaki, 2017, s. 206), eikä myötäinnolle ole kansainvälisessä tutkimuksessa käsitettä. Toisen puolesta iloitemista tai myötäiloitemista kuvaavat esimerkiksi englannin *appreciative joy*, *sympathetic joy* (Zeng ym., 2017, s. 1184, 1186), *empathic joy* (Batson, 2017; Zeng ym., 2017), *positive empathy* (Zeng ym., 2017, s. 1184) tai sanskritin ja palin *mudita* (Pessi ym., 2017, s. 57). Myötäinnon lähikäsitteeksi voidaan laskea myös *compassionate joy*, jolla tarkoitetaan myötätuntoiseen toimintaan osallistumisesta tai myötätuntoisten tunteiden tuntemisesta syntyvää iloa (Ekman & Ekman, 2017, s. 47). Koska mikään näistä ei kuitenkaan tavoita myötäinnon kaikkia kolmea elementtiä ja pelkästä kärsimyksissä myötäelämisestä puhuminen aliarvioi suomalaisten myötätunnon tutkijoiden mukaan onnistumisissa ja ilossa myötäelämisen merkityksen, he kehittivät myötäintoa kuvaamaan käsitteen *compassion* (Pessi ym., 2017, s. 57, 61, 64, 67). Myötätunnon käsitteen yhteydessä esitettyä Prabhakarín (2018) tiivistystä mukaillen myötäinnon voisi kiteyttää esimerkiksi näin ”*compassion is empathic joy in action*”.

1.3 Vuorovaikutusosaaminen ja affiliaatio

Koska tässä tutkimuksessa keskitytään myötätuntoon nimenomaan vuorovaikutustoimintana, siihen liittyvät keskeisesti vuorovaikutusosaamisen ja affiliaation käsitteet. Voidakseen viestiä myötäelämistä toiselle, on yksilöllä oltava itsellään riittävä vuorovaikutusosaaminen (Clouston, 2017, s. 1016–1017; Collins ym., 2006; Mikulincer & Shaver, 2017, s. 82) sekä jonkinlainen tieto tai käsitys tarkoitukseen sopivista vuorovaikutusteeoista (Gilbert, 2017, s. 102). Myötäelämistä puhtaasti vuorovaikutuksellisenä ilmiönä on tutkittu aikaisemmin keskusteluanalyttisessä tutkimuksessa affiliaation käsitteen kautta, jolloin pääpaino on ollut myötäelämistä ilmentävissä vastausvuoroissa (ks. esim. Jefferson, 2002; Stivers, 2008) ja usein on keskitytty yhden vuorovaikutuksellisen keinon käyttöön kerrallaan. Tässä tutkimuksessa affiliaatio nähdään yhtenä myötätuntoisen vuorovaikutuksen tarkastelukulmana, jolloin myötäeläminen nähdään affiliaatiota laajempänä ja monipuolisempänä vuorovaikutusilmiönä.

Vuorovaikutusosaaminen. Vuorovaikutusosaamisen katsotaan muodostuvan kognitiivisten, affektiivisten ja behavioraalisten ulottuvuuksien muodostamasta kokonaisuudesta (ks. esim. Rouhiainen-Neunhäuserer, 2009). Kognitiivinen ulottuvuus pitää sisällään viestijän vuorovaikutukseen liittyvät tiedot ja taidot, affektiivinen ulottuvuus tarkoittaa motivaatiota ja asennetta viestintää kohtaan, ja behavioraalinen puolestaan viittaa viestintään käytännön toimintana (Horila, 2018, s. 17; Rouhiainen-Neunhäuserer, 2009, s. 31). Vuorovaikutusosaamisessa keskeistä on myös kyky yhteistyöhön ja mukautuvuuteen, joilla tarkoitetaan osaamisen suhteuttamista joustavasti eri vuorovaikutuskonteksteihin ja sen ymmärtämistä, että kaikki vuorovaikutuksen osapuolet vaikuttavat koko ajan toisiinsa ja heidän onnistumiseensa vuorovaikutuksessa (Laajalahti, 2014, s. 26, 28). Myötätunnon ja psykologisen turvallisuuden näkökulmasta keskeinen osa vuorovaikutusosaamisesta on toisten tarpeet huomioon ottava käytös, joka tuottaa myönteisiä kokemuksia vuorovaikutuksen osapuolille (Lakey & Canary, 2002) sekä tietoisuus siitä, millaista ilmapiiriä omalla vuorovaikutuksellaan rakentaa, sillä se vaikuttaa yhteisön jäsenten jatkossa tekemiin vuorovaikutusvalintoihin (Laajalahti, 2014, s. 28; Hager & Beckett, 2019, s. 137).

Affiliaatio. Affiliaatiolla tarkoitetaan keskusteluntutkimuksessa empaattista samanmielisyyttä ja vuorovaikutuskumppanin kokemusten myötäelämistä (Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286; VISK § 1708) sekä samalle puolelle asettumista (Jefferson, 2002, s. 1348). Affiliatiivinen käyttäytyminen (Peräkylä ym., 2015, s. 304) vuorovaikutuksellisenä toimintana tarkoittaa, että sillä osoitetaan henkilön jakavan affektiivisen asennoitumisen puheena olevaa asiaa kohtaan (Stevanovic & Koskinen, 2018, s. 2121; Stivers, 2008, s. 53) ja yhtyvän siihen liittyviin tunteisiin (Peräkylä ym., 2015, s. 305; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286). Affiliaatio ei kuitenkaan tarkoita samaa asiaa kuin myötätunto, ja keskeinen ero onkin se, että myötätunto ja -into voivat kohdistua kehen tahansa toiseen, mutta affiliaatiota voi osoittaa vain ollessaan toisen kanssa vuorovaikutuksessa. Myöskään kaikki myötämieliset vastaukset eivät ole affiliatiivisia, vaan osa voi tähdätä tiedonsaannin kuittaamiseen (*acknowledgment*, Jefferson, 2002) tai saatujen tietojen tunnustamiseen ja kerronnan edistymisen tukemiseen (*alignment*, Couper-Kuhlen, 2012, s. 113–115; Stivers, 2008). Koska affiliaatio käsitteenä konkretisoi vuorovaikutuksen osapuolten vastauksissa toistensa vuorovaikutuksellisiin toimintoihin (Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286), näitä vuorovaikutuksellisia toimintoja tarkastellaan aina suhteessa edeltäviin ja seuraaviin toimintoihin, jotta voidaan saada selville niiden tarkoituksesta viestiä myötäelämistä (ks. esim. Stivers, 2008, s. 48). Myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan myötätuntoista vuorovaikutusta toimintajaksojen rakentumisen eli sekventiaalisuuden näkökulmasta.

1.4 Sekventiaalisuus ja multimodaalisuus

Vuorovaikutuksen sekventiaalisuus. Vuorovaikutuksen sekventiaalisuus, eli sen rakentuminen toisiaan seuraavien vuorojen pohjalta sekvensseiksi eli toimintajaksoiksi, on keskeinen ajatus keskustelunanalyysissä (Heritage, 1984, s. 241, 245, 259). Vuorovaikutuksen sekventiaalisessa tarkastelussa huomioidaan toisiinsa liittyvien vuorojen linkittyminen aikaisemmasta vuorosta tehdyn tulkinnan ja sen seurauksena muotoillun viestinnän vuorotteluna, johon liittyy myös virheellisten tulkintojen ja muiden väärinkäsitysten korjaaminen (Heritage, 1984,

s. 255–259, 261). Vuorojen tarkastelu sekä eteen- että taaksepäin toisiinsa kytkeytyvinä eikä koskaan toisistaan irrallisina on keskeinen lähtökohta sekventiaalisuuden tarkastelussa (Heritage, 1984, s. 255; Vatanen, 2016, s. 324).

Sekventiaalisuuden tarkastelun taustalla on ajatus siitä, että interpersonaalinen vuorovaikutus ei ole satunnaista, vaan kaikki vuorot kytkeytyvät tavalla tai toisella toisiinsa. Selkeimmin tämä ilmenee silloin, kun ajallisesti aikaisemmin ilmaistu vuoro toimii kutsuna sitä seuraavalle vuorolle, jolla puolestaan ilmaistaan, kuinka vuoro on tulkittu, miten vastaaja asemoituu vuorovaikutustilanteeseen ja kenelle vuoro on suunnattu (Heritage, 1984, s. 255–256; VISK § 1003). Toisinaan vuorovaikutuksen osapuolten vuorot liittyvät keskustelun jatkumoon ajallisesti väljemmin, mutta nekään eivät ole sattumanvaraisia, vaan ennen niiden ilmaisemista osallistuja on tehnyt tulkinnan, miten ne sopivat osaksi vuorovaikutustapahtumaa (Heritage, 1984, s. 259).

Vuorovaikutuksen sekventiaalisessa tarkastelussa keskeisiä käsitteitä ovat vuoro ja lausuma: vuoron ajatellaan muodostuvan erilaisista lausumista (Heritage, 1984). Lausumalla tarkoitetaan puhujan muotoilemaa kokonaisuutta, jonka voidaan laajasti ajatella vastaavan virkettä (VISK § 1003). Vuoro puolestaan tarkoittaa repliikkiä, jonka alku ja loppu määrittyvät vuorovaikutuksessa puhujavaihdon kautta (VISK § 1004). Tämän tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta on olennaista, että vuoroksi ei mielletä ainoastaan puheella ilmaistua viestiä. Sen sijaan vuoroja, ja näin ollen toimintajaksoa loogisesti rakentavia osia, voivat olla myös erilaiset nonverbaaliset vuorovaikutuskeinot (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 197, 203; Seppänen, 1998a, s. 26–29) eli multimodaalinen viestintä.

Vuorovaikutuksen multimodaalisuus. Vuorovaikutuksen multimodaalisuus tarkoittaa erilaisia viestinnällisiä resursseja eli keinoja, joiden avulla ihmiset vuorovaikutuksessaan pyrkivät ymmärtämään toisiaan ja joiden käytössä hyödynnetään monipuolisesti eri aistikanavia (Harjunpää ym., 2019, s. 197; Kääntä & Haddington, 2011, s. 11; Peräkylä, 2016, s. 78). Multimodaaliseen vuorovaikutukseen katsotaan kuuluvaksi puheen lisäksi kehon liikkeet, eleet, ilmeet, äänensävyt (prosodia) ja materiaalinen ympäristö (Kääntä & Haddington, 2011, s. 11;

Lindholm ym., 2016, s. 12; Niemelä, 2011, s. 49). Interpersonaalisissa vuorovaikutustilanteissa tapahtuukin todella paljon viestintää, joka ei ole sanallista, ja ihmiset tulkitsevat toisistaan näitä sanattomia viestejä äärimmäisellä nopeudella (Hari, 2017, s. 31; Trenholm, 2017, s. 107–109). Lisäksi ihmisten on myös helpompi tulkita vuorovaikutusta, jos se ei perustu vain yhden resurssin hyödyntämiseen, sillä keskenään yhdenmukaista viestiä välittävät vuorovaikutusresurssit parantavat muiden vuorovaikutukseen osallistuvien mahdollisuutta tulkita viesti oikein (Trenholm, 2017, s. 110).

Esimerkiksi affiliaatiota ilmennetään vuorovaikutuskumppanille sekä verbaalisilla että nonverbaalisilla vastauksilla ja minimipalautteilla (Peräkylä ym., 2015). Näitä voivat olla esimerkiksi ilmeet, henkäykset tai emotionaalinen äänenlaatu, joiden avulla vastaanottajan on mahdollista tulkita vastaus affiliatiiviseksi (Koskinen & Stevanovic, 2021; Peräkylä, 2016; Stevanovic, 2016). Lisäksi ihmiset myös jäljittelevät toistensa käytöstä tiedostamattaan silloin, kun he pyrkivät toimimaan affiliatiivisesti vuorovaikutuksessa ja luomaan hyvää suhdetta (Lakin & Chartrand, 2003). On myös todettu, että tunteista viestiminen tapahtuu jopa tehokkaammin nonverbaalisten kuin verbaalisten keinojen avulla (Trenholm, 2017, s. 112).

1.5 Myötätuntoinen vuorovaikutus tutkimuskohteena

Myötätuntoinen vuorovaikutus eli myötäeläminen, joita käytetään tässä tutkimuksessa synonyymeina, ymmärretään myötätunnon ja -innon sekä vuorovaikutusosaamisen ja affiliaation yhdistelmäksi. Taulukossa 1 on kuvattuna myötätunnon elementtien ja vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksien kautta myötätuntoisen vuorovaikutuksen rakentuminen, jossa affiliaatio nähdään osana myötätuntoisen vuorovaikutuksen behavioraalista ulottuvuutta.

Taulukko 1

Myötätuntoisen vuorovaikutuksen rakentuminen myötätunnon elementtien ja vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksien yhdistelminä

	Myötätunto ja -into	Vuorovaikutusosaaminen	Myötätuntoinen vuorovaikutus/myötäeläminen
Kognitiivinen	Perspektiivin ottaminen, herkkyys ja kyky havaita ja tunnistaa toisen tilanne, tunne, kipu, kärsimys tai onnistuminen, ilo = TIETOISUUS (Goetz & Simon-Thomas, 2017; Pessi ym., 2017)	Viestijän vuorovaikutukseen liittyvät tiedosisällöt, tiedolliset resurssit ja taito soveltaa niitä käytäntöön (Horila, 2018, s. 17; Rouhiainen-Neunhäuserer, 2009, s. 31)	Toisen asemaan asettumisen tuottama tieto ja taito tilanteen edellyttämästä vuorovaikutuksesta (Gilbert, 2017)
Affektiivinen	Empatia, halu helpottaa/ ehkäistä toisen kärsimystä tai osallistua tämän iloon, onnistumiseen = TUNNE (Goetz & Simon-Thomas, 2017; Pessi ym., 2017)	Motivaatio ja asenne viestimiseen, tunteiden vaikutus vuorovaikutukseen (Horila, 2018, s. 17; Rouhiainen-Neunhäuserer, 2009, s. 33)	Vuorovaikutuksellisten tekojen synnyttämä halu myötäelää toisen kärsimyksessä tai ilossa sekä automaattinen peilaus (Gilbert, 2014; Goetz & Simon-Thomas, 2017; Hari, 2017; Horila, 2018, s. 17; Stevanovic & Lindholm, 2016)
Behavioraalinen	Tietoisuuden ja empatian tunteen pohjalta syntyvä konkreettiset teot kärsimyksen helpottamiseksi / ehkäisemiseksi tai iloon, onnistumiseen osallistumiseksi = TOIMINTA (Goetz & Simon-Thomas, 2017; Pessi ym., 2017)	Viestintäkäyttäytyminen eli viestinnän näkyvä puoli (Horila, 2018, s. 17), multimodaalisuus (Kääntä & Haddington, 2011)	Ystävällisyyden ilmaiseminen, (Clouston, 2018), nonviolent communication (Rosenberg, 2008, s. 12), affiliatiiviset vastausvuorot/ affiliatiivinen käyttäytyminen (Peräkylä ym., 2015) multimodaalisuus (Kääntä & Haddington, 2011), sekventiaalisuus (Heritage, 1984)

Myötätuntoisen vuorovaikutuksen kognitiivinen ulottuvuus muodostuu myötätunnon tietoisuuden elementin ja vuorovaikutusosaamisen kognitiivisen ulottuvuuden yhdistelmästä. Myötätunnon tunteen elementti ja vuorovaikutusosaamisen affektiivinen ulottuvuus puolestaan yhdistyvät myötätuntoisen vuorovaiku-

tuksen affektiiviseksi ulottuvuudeksi. Tämän tutkimuksen kannalta erittäin keskeinen, myötätuntoisen vuorovaikutuksen behavioraalinen, ulottuvuus muodostuu yhdistämällä myötätunnon toiminnan elementti vuorovaikutusosaamisen behavioraaliseen ulottuvuuteen. Kun yhdistetään toisen asemaan asettumisen tuottaman tieto ja taito tilanteen edellyttämästä vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutuksellisten tekojen synnyttämä halu myötäelää toisen tunteessa, syntyy myötätuntoisen vuorovaikutuksen toiminnan elementti. Sen ilmentymiä ovat ystävällisyyden ilmaiseminen, väkivallaton ja myötäelävä viestintä sekä affiliiativinen käyttäytyminen, jotka puolestaan ilmenevät vuorovaikutuksessa monin tavoin (ks. liite 1). Myötäeläminen tapahtuu käytännössä multimodaalisesti ja rakentuu sekventiaalisesti, ja nämä ovatkin tämän tutkimuksen keskeiset tarkastelukulmat myötätuntoiseen vuorovaikutukseen.

1.6 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä myötätuntotietoisuutta valottamalla myötätunnosta viestimisen tapoja oppimistilanteessa. Tutkimuksessa käytettävä myötätuntoisen vuorovaikutuksen ja myötäelämisen käsite muodostuu yhdistelemällä myötätunnon elementit ja vuorovaikutusosaamisen kognitiiviset, affektiiviset ja behavioraaliset ulottuvuudet sekä affiliaatio. Jotta myötätuntoista vuorovaikutusta voi tarkastella jäsenytyneenä ilmiönä ja tuoda esiin ne monipuoliset tavat, joilla myötäelämistä viestitään, tarkastelun lähtökohtina ovat vuorovaikutuksen sekventiaalisuus ja multimodaalisuus. Näiden pohjalta on muodostettu seuraavat kaksi tutkimuskysymystä:

1. Miten myötätuntoisen vuorovaikutuksen toimintajaksot eli sekvenssit rakentuvat viestintävuorojen näkökulmasta?
2. Millaisia multimodaalisia vuorovaikutuksellisia keinoja ryhmän jäsenet käyttävät viestiäkseen toisilleen myötäelämistä?

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Tutkimuskonteksti

Tämä tutkimus toteutettiin osana Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksen Lähijohtaminen kestävän oppimisen edistäjänä työelämässä (JoKo) -tutkimus- ja kehittämishanketta, jossa pyritään lisäämään ymmärrystä kestävästä oppimisesta ja sen johtamisesta. Hankkeen teemoihin tämä tutkimus linkittyy erityisesti inhimillisesti kestävän työssä oppimisen kautta (ks. esim. Lemmetty & Collin, 2020, s. 480–481; Manuti & Giancaspro, 2019). Hankkeen osana toteutettiin kolmen pienryhmävalmennuksen sarja, johon hankkeen kohdeorganisaatiot osallistuivat keväällä 2022, ja jonka tarkoituksena oli tarjota niihin osallistuville keinoja työssä oppimisen tukemiseen. Valmennustapaamisten sisältö ei kytkeytynyt opetussuunnitelmaan tai tarkasti määriteltyihin oppimistavoitteisiin, ja tapaamisissa painottui keskustelevuus, jolloin ainoastaan keskustelujen teemat olivat kouluttajien ja tutkijoiden määrittelemiä.

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin suomalaisen sairaalaorganisaation pienryhmävalmennuksesta. Myötätuntoa on tutkittu paljon sairaalaorganisaatioissa ja havaittu, että esimerkiksi työhön liittyvät hierarkiat, valta-asetelmat ja toisinaan myös ammattiryhmittäin muodostuneet jaottelut sisä- ja ulkoryhmiin ovat kyseisessä työympäristössä tyypillisiä (ks. esim. Rosenberg, 2008, s. 114; Seppänen ym., 2017, s. 48; Sintonen ym., 2011, s. 159; Williams, 2008, s. 11–13). Myötätuntoa pidetään terveydenhuollon palveluiden potilastyöhön kiinteästi kuuluvana ilmiönä, ja potilasvuorovaikutusta onkin tutkittu runsaasti myötätunnon näkökulmasta (ks. esim. Cameron, 2017, s. 426). Myötätunnon kiistaton asema osana terveydenhuollon palveluita altistaa tutkitusti työntekijät myös myötätunnon pimeälle puolelle eli myötätuntouupumukselle, mikä voi näkyä työyhteisön jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa myötäelämisen vähenemisenä (ks. esim. Conversano ym., 2020; Ekman & Ekman, 2017, s. 46).

2.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistujat ovat suomalaisessa sairaalassa työskentelevistä sairaanhoitajien ja lääkärin esihenkilöistä koostuva viiden hengen ryhmä, joka osallistui JoKo -hankkeen ryhmävalmennukseen keväällä 2022. Ryhmän jäsenet tunsivat toisensa jossain määrin jo ennen valmennukseen osallistumista, ja osa ryhmästä oli osallistunut yhdessä jo ensimmäiseen pienryhmätapaamiseen kuukautta aikaisemmin sekä kaikkien organisaatioiden yhteiseen valmennustapaamiseen kahta kuukautta aikaisemmin. Usein tutkimukseen osallistujien keskinäinen tuttuus (Gilbert, 2014, s. 12; Mikulincer & Shaver, 2017, s. 81) ja ryhmän riittävän pieni koko ovat tekijöitä, jotka lisäävät tapaamisen muodostumista vuorovaikutteiseksi. Olin myös itse osallistunut näihin edellä mainittuihin tilaisuuksiin, joten en ollut täysin vieras henkilö tutkittaville, mutta toisaalta emme myöskään tunteneet hyvin.

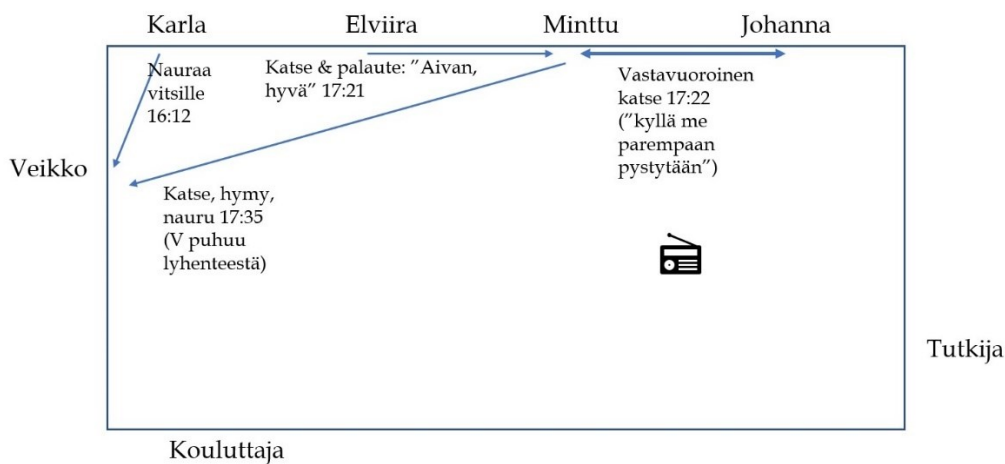
2.3 Tutkimusaineiston keruu

Aineisto kerättiin maaliskuussa 2022 järjestetyssä valmennustapaamisessa, joka oli järjestyksessään toinen pienryhmätapaaminen. Aineisto koostuu valmennustapaamisen aikana tekemistäni tutkimushavainnoista (7.5 sivua rivivälillä 1.5) koskien myötätuntoisen vuorovaikutuksen multimodaalista viestintää sekä kahdesta äänitallenteesta (72:44min + 77:08min), joille taltioitiin tapaaminen kokonaisuudessaan kahvitaukoa lukuun ottamatta. Keräsin havainnointiaineiston äänitallenteen tueksi, koska kaikkia multimodaalisen vuorovaikutuksen resursseja esimerkiksi eleitä, ilmeitä, katseen suuntaa, kehonasentoja ei ole mahdollista analysoida tallenteelta. Tapaamisen fyysisenä ympäristönä toimi Jyväskylän yliopiston kampuksella sijaitseva pienehkö luokkatila, jonka keskellä olevan suuren pöydän ympärille sekä valmennukseen osallistujat että kouluttaja ja tutkija asettuivat. Asetuin itse tilassa niin, että minulla oli mahdollisimman hyvä näkyvyys jokaiseen osallistujaan ja erityisesti heidän kasvoihinsa koko tapaamisen ajan (pl. kahvitauko), mutta en istunut heidän kanssaan samassa pöydässä, enkä osallistunut keskusteluihin.

Olin valmistautunut havainnointiaineiston keräämiseen harjoittelemalla havainnointia pienryhmän ensimmäisessä tapaamisessa, jotta oma havainnointiosaamiseni vahvistuisi ja jotta minun oli mahdollista parannella tekemääni havainnointisuunnitelmaa ennen varsinaista havainnointia. Lisäksi olin perehtynyt tyypillisimpiin vuorovaikutuksellisiin resursseihin ja puheen sisältöihin, joilla ihmiset ilmaisevat myötäelämistä (ks. liite 1) osatakseni kohdentaa tarkkaavaisuuteni näihin asioihin, mutta pyrin kuitenkin olemaan rajoittamatta havaintojeni tekoa liiaksi niihin. Vähentääkseni kirjaamiseen kuluva-aikaa piirsin havainnointia varten pöytäkartan, johon sijoitin osallistujien nimet siihen järjestykseen, jossa he istuivat ja kirjasin havaintojani siihen hyödyntäen sosiogrammeissa (ks. esim. Ropo, 2015, s. 80) käytettävää kirjaustapaa (kuvio 3). Voidakseni myöhemmin yhdistää vuorovaikutuksesta tekemäni havainnot tallenteella olevaan puheeseen, kirjasin ylös sekä kellonajan että apusanoja kerronnan sisällöstä.

Kuvio 3

Havaintojen kirjaaminen sosiogrammin ideaa mukaillen (yksinkertaistettu esimerkki)

Lisäksi merkitsin pöytäkarttaan tallentimen paikan, jotta voisin tarvittaessa sen avulla erottaa litterointivaiheessa puhujat toisistaan suunnan ja etäisyyden perusteella. Näiden lisäksi kirjoitin tapaamisessa tekemiäni yleisempiä havaintoja osallistujien toiminnasta ja tilanteesta kenttäpäiväkirjaan. Purin jälkikäteen valmennustapaamisen aikana tehdyt havainnot pöytäkartoista tekstitiedostoksi, johon yhdistin havainnot kenttäpäiväkirjasta.

2.4 Aineiston analyysi

Toteutin tämän laadullisen, empiirisen tutkimuksen ryhmän oppimistilanteen vuorovaikutuksesta hyödyntäen keskusteluanalyysin ja multimodaalisen vuorovaikutustutkimuksen metodeja, ja lähestymistapani oli vahvasti aineistolähtöinen. Analysoin sekä havainnointiaineiston että äänitallenteet ja niistä litteroimani keskusteluotteet. Analyysin ensimmäinen lähtökohta oli se, että yksittäiset vuorot eivät ole itsessään myötätuntoa ilmaisevia, vaan myötätuntoisuus vuorovaikutuksellisenä ilmiönä rakentuu peräkkäisistä vuoroista sekventiaalisesti kokonaisuudeksi (ks. esim. Kääntä & Haddington, 2011, s. 12, 20–22). Toinen lähtökohta oli vuorovaikutusresurssien multimodaalinen käyttö, eli viestien lähettäminen ja tulkitseminen monikanavaisesti: auditiivisia (sanat ja prosodia), visuaalisia (katseet, eleet, ilmeet) ja kinesteettisiä (kosketus) vihjeitä hyödyntäen (Kääntä & Haddington, 2011; Lindholm ym., 2016, s. 12–13; Stevanovic, 2016a, s. 102). Tällä tavoin oli mahdollista tarkastella vuorovaikutuksen jäsentymistä sellaisena kuin se luonnollisesti ilmenee (ks. Kääntä & Haddington, 2011, s. 22) ja muodostaa käsitys siitä, kuinka osallistujat yhdessä rakensivat myötätuntoista vuorovaikutusta oppimistilanteessa erilaisia vuorovaikutusresursseja ja niiden yhdistelmiä hyödyntäen. Aineiston analyysi eteni viiden päävaiheen kautta (kuvio 4).

Kuvio 4

Analyysin päävaiheet

Ensimmäisessä vaiheessa kuuntelin äänitallenteet kokonaisuudessaan ja merkitsin aikaleimoin ne kohdat, joiden aikaisesta vuorovaikutuksesta olin kirjannut

havaintoja valmennustapaamisen aikana. Yhdistelemällä nonverbaaliset vuorovaikutusresurssit, joita äänitallenteelta ei voi havaita äänitteeltä kuultavissa oleviin verbaalisiin viesteihin, pyrin muodostamaan kuvan niiden monipuolisesta ja yhtäaikaisesta käytöstä. Tallenteiden kuuntelemisella kokonaisuudessaan tähtäsin myös siihen, että näiden aikaleimoin merkittyjen kohtien suhde edeltäviin ja seuraaviin tapahtumiin ei katoa (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 198). Lisäksi kirjasin ylös aikaleimat myös sellaisista myötäelämistä viestivistä vuoroista ja sekvensseistä, jotka havaitsin äänitallenteelta tämän kuuntelun aikana. Tässä vaiheessa tarkastelusta karsiutuivat pois sellaiset havainnot, joiden ajoittumista suhteessa tallenteelta kuultuun en voinut riittävällä tarkkuudella määrittää.

Tyypillisesti multimodaalisessa vuorovaikutusanalyysissä ilmeiden, eleiden, liikkeiden ajoitus suhteessa toisiinsa ja kuultavissa olevaan puheeseen, silloin kun sellaista on, merkitään erittäin tarkasti (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 205–206) ja niitä tarkastellaan lähtökohtaisesti videotallenteilta (Seppänen, 2018a, s. 27). Pidin tässä tutkimuksessa riittävänä tarkkuutena kehollisten resurssien yhdistämistä kokonaiseen lausumaan, sillä tarkastelu ei kohdistunut yksittäisten resurssien käytön tarkkaan analyysiin vaan keskiössä oli viestinnän tulkitseminen myötätuntoiseksi niiden yhdistelmistä. Ratkaisuun vaikutti tutkittavan ilmiön lisäksi tutkielman laajuus, sillä resurssien käytön tarkempi tarkastelu tuottaisi ratkaisevasti suuremman aineiston (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 214), jonka analyysia ei tämänkaltaisessa tutkielmassa olisi mahdollista toteuttaa.

Analyysin toisessa vaiheessa tarkastelin edellisessä vaiheessa valikoimiani vuorovaikutustilanteita, ja pyrin saamaan kokonaiskäsitteksen aineistossa esiintyvistä multimodaalisista vuorovaikutusteeoista, joilla osallistujat viestivät myötäelämistä. Tämän vaiheen tarkoituksena oli luoda minulle tutkijana karkea kokonaiskuva resurssien käytöstä, jotta pystyin arvioimaan aineiston sopivuutta tutkimuskysymyksiini. Lisäksi tarkastelin aineistoa myös löytääkseni mahdolliset säännönmukaisuudet vuorovaikutusresurssien käytössä, esimerkiksi toistuvat resurssien käytöt ja niiden yhdistelmät. Tarkastelussa kiinnitin erityistä huomiota myös siihen, että valitsin analysoitavaksi myötätuntoisen vuorovaikutuksen näkökulmasta olennaiset katkelmat, mikä onkin tyypillinen multimodaalisen

vuorovaikutusanalyysin vaihe ennen litteraatioiden tekemistä (Harjunpää ym., 2019, s. 200; Potter & Hepburn, 2012, s. 561). Näin ollen vertasin katkelmia aikaisemman tutkimuksen perusteella kokoamaani listaan myötätuntoisen vuorovaikutuksen ilmenemisestä (liite 1).

Kolmannessa analyysin vaiheessa litteroin valitut keskusteluotteet käyttäen itse luomaani, tähän analyysiin sopivaa litterointimerkistöä (liitteet 2 ja 3). Käytin merkistön pohjana keskusteluanalyysissä kansainvälisesti käytössä olevan Gail Jeffersonin litterointimerkistön (Heritage, 1984, s. 312–314) hieman toisistaan eroavia versioita (ks. esim. Seppänen, 1998, s. 21–23; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 441). Koska multimodaalisen vuorovaikutuksen litterointiin ei ole olemassa täysin vakiintunutta käytäntöä (Harjunpää ym., 2019, s. 200), merkitsin keholliset toiminnat ja yhteisen naurun liitteestä 3 löytyvillä emojeilla (mukailtu Peräkylä ym., 2015, s. 309–311). Tämä valinta sopi tutkimusaineistoni litterointiin Mondadan merkistöä (Harjunpää ym., 2019, s. 215) paremmin visuaalisen selkeyden ja luettavuuden (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 206; Seppänen, 1998, s. 27) lisäksi myös siksi, että tässä niillä kuvattavien toimintojen ajoitus merkittiin kokonaisen lausuman tarkkuudella.

Vuorovaikutuksellisuuden ja ryhmän eri jäsenten osallisuuden (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 198; Seppänen, 1998b, s. 157–158) esiin nostamiseksi litteroin kaikkien osallistujien vuorovaikutukselliset teot sekä esimerkiksi puheen tauot, päällekkäin puhumisen, äännähdykset, hengitysäänet ja kehollisten viestien kohteet multimodaaliselle litteraatiolle tyypillisellä ja tähän tutkimukseen sopivalla tarkkuudella (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 198, 201, 210). Tällä tavoin oli mahdollista tehdä näkyväksi litteraatiossa ne resurssit, joiden varassa vuorovaikutuksen sisältö viestittiin, tulkittiin ja ymmärrettiin (Harjunpää ym., 2019, s. 198). Osa ensimmäisessä vaiheessa valituista keskusteluotteista rajautui vielä litteroinnin yhteydessä pois siksi, ettei nonverbaalisen viestinnän ajoittumista ollut mahdollista riittävällä tarkkuudella kohdentaa tiettyyn lausumaan ja yksi sen vuoksi, että sen merkitys osoittautui myötätuntoisen sijaan sarkastiseksi. Näiden valintojen seurauksena jäljelle jäi 56 keskusteluotetta, joiden yhteiskesto

äänitallenteena oli 17 minuuttia ja 38 sekuntia keskusteluotteiden pituuden vaihdellussa 3 ja 72 sekunnin välillä. Litteroituna keskustelutekstinä aineiston pituus oli 31 sivua rivivälillä 1.15. Harjunpää ja kollegat (2019, s. 196, 199) esittävät, että multimodaalinen litterointi ei ole vain teknistä viestinnän saattamista kirjoitettuun muotoon, vaan analysointia tapahtuu myös sen aikana ja juuri keskustelunanalyttinen litterointitapa nostaa aineistosta esiin sellaisia asioita, joihin ei tutkijana muutoin välttämättä kiinnittäisi huomiota. Myös tässä tutkimuksessa analysoin litteraatioita tehdessäni lisäksi viestinnän sisältöä suhteessa aikaisempaan teoriatietoon vuorovaikutuksen rakentumisesta toimintajaksoiksi ja myötätunnon ilmenemisestä interpersonaalisisissa suhteissa.

Keskustelunanalyttisten litteraatioiden motivoimaton tarkastelu (ks. esim. Kääntä & Haddington, 2011, s. 22; Silverman, 2020, s. 367; Vatanen, 2016, s. 320) analyysin neljännessä vaiheessa auttoi minua huomaamaan erilaiset tavat, joilla myötätuntoisen vuorovaikutuksen toimintajaksot aineistossa rakentuivat. Motivoimattomalla tarkastelulla tarkoitetaan tässä sitä, että tarkastelun kehyksenä toimivat myötätunnon ilmaukset (liite 1) ja vuorovaikutuksen sekventiaalisuus, mutta minulla ei tutkijana ollut mitään oletusta tavasta, jolla myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekvenssit voisivat rakentua. Tässä vaiheessa tarkastelin litteroituja katkelmia toisistaan irrallaan ja sattumanvaraisessa järjestyksessä kiinnittäen erityistä huomiota siihen, kuinka myötätuntoinen vuorovaikutus oppimistilanteeseen osallistuvien välillä rakentui sekventiaalisesti erilaisia vuorovaikutuksellisia resursseja hyödyntäen. Havaittuani kaksi erilaista tapaa, joilla sekvenssit rakentuvat, ryhdyin tarkastelemaan ilmiön esiintymistä analyttisen induktion ja näiden kahden eri vaihtoehdon ilmentymien laskemisen avulla varmistaakseni, ettei kyse ollut vain satunnaisesta havainnosta (ks. esim. Silverman, 2020, s. 99, 107). Tämän vaiheen aikana, aineiston kriittisen tarkastelun seurauksena vielä 2 keskusteluotetta (yht. 33 sekuntia) rajautui lopullisen tarkastelun ulkopuolelle, sillä niiden sisältämiä vuorovaikutustekoja ei voinut riittävällä varmuudella tulkita myötäelämiseksi ja erottaa muunlaisista myöntävistä vastauksista (VISK § 797).

Analyysin viidennessä vaiheessa kävin aineiston vielä kerran läpi tarkastelemalla keskusteluotteita toisistaan irrallaan. Tällä kertaa pyrin löytämään tyyppillisiä resurssien yhdistelmiä, jotka ovat havaittavissa eri aistikanavien (visuaalinen, auditiivinen, kinesteettinen) kautta. Tässä analyysin vaiheessa valitsin aineistosta ne keskusteluotteet, joissa myötäelämistä viestittiin useampaa kuin yhtä aistikanavaa hyödyntäen, koska halusin tavoittaa mahdollisimman hyvin vuorovaikutuksen multimodaalisuuden ja monikanavaisuuden. Tarkastelusta rajautui näin ollen pois yhdeksän keskusteluotetta, joissa käytössä oli vain yksi aistikanava. Monikanavaisen, multimodaalisen myötäelämisen tarkasteluun valikoitui näin 45 keskusteluotetta. Tämän jälkeen luokittelin keskusteluotteet sen mukaan, oliko käytössä kaksi vai kolme aistikanavaa. Kahta aistikanavaa hyödynnettiin 42 keskusteluotteessa ja nämä kanavat olivat poikkeuksetta auditiivinen ja visuaalinen. Kaikkien kolmen kanavan kautta välittyviä myötäelämisen vuoroja oli näin ollen vain kolmessa tämän aineiston keskusteluotteessa.

2.5 Eettiset ratkaisut

Toimin tutkijana sekä itsenäisesti tekemissäni ratkaisuisissa ja että hankkeen muiden työntekijöiden kanssa yhteistyössä koko tutkimusprosessin ajan siten, että tutkimukseen osallistuville tai heidän työyhteisölleen ei aiheudu tutkimuksesta vahinkoa tai haittaa (ks. Kohonen ym., 2019, s. 7). Tutkimukseen osallistuvat ovat täysi-ikäisiä ja antoivat itse suostumuksensa tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuville kerrottiin henkilötietojen käsittelystä tietosuojailmoituksella, jolloin rekisterinpitäjänä toimii Jyväskylän yliopisto (kirjaamo) ja henkilötietoja käytetään Jyväskylän yliopiston tietosuojavaatimusten mukaisesti.

Ennen aineiston keräämistä laadin aineistohallintasuunnitelman, johon kirjasin aineistoon liittyviin oikeuksiin, aineiston säilytykseen, tietoturvalliseen käyttöön, henkilötietojen käsittelyyn ja dokumentointiin liittyvät ratkaisut. Koska ennen aineiston keräämistä pidettiin mahdollisena, että aineistossa ilmeneisi tietoa valmennusinterventioon osallistuvien työympäristöön ja esimerkiksi

asiakkaisiin liittyen, teetettiin hankkeessa eettinen ennakoarviointi (ks. Kohonen ym., 2019, s. 14–17), ja tutkijana noudatan vaitiolovelvollisuutta tietooni tulleiden asioiden suhteen. Analysoimani aineisto sisältää puheääntä ja henkilöiden etunimiä käytetään tallenteella, joten litterointivaiheessa pseudonymisoin tutkimukseen osallistuvien tiedot (ks. Kohonen ym., 2019, s. 12–13). Lisäksi olen kuvannut tässä raportissa läpinäkyvyyden takaamiseksi muut tekemäni eettiset ja tutkimuksen tekemiseen liittyvät ratkaisut.

3 TULOKSET

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin valmennukseen osallistuvan ryhmän jäsenten välisen myötätuntoisen vuorovaikutuksen rakentumista toimintajaksoissa sekä tapoja, joilla ryhmän jäsenet viestivät myötäelämistä multimodaalisesti. Tarkastelussa kävi ilmi, että myötätuntoinen vuorovaikutus ei rakennu aina samanlaisen toimintajaksojen eli sekvenssien kautta, vaan toisinaan myötäelämistä ilmaistaan selkeästi myötäelämiseen kutsuttuna ja toisinaan taas ilman selkeää kutsua. Myötätuntoisen vuorovaikutuksen multimodaalisuutta tarkastellessa kävi ilmi, että ryhmän jäsenet käyttävät sekä erilaisia resursseja että niiden yhdistelmiä ilmaistakseen toisilleen myötäelämistä.

3.1 Myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekventiaalisuus

Myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekvenssit rakentuivat aineistossa kahdella tavalla: myötäelämiseen kutsumalla ja kutsuun vastaamalla tai itsenäisenä myötätunnon ilmauksena ilman selkeästi havaittavaa kutsua. Nämä kaksi myötätuntoisen vuorovaikutuksen tapaa ilmenivät tyypillisesti hieman erilaisissa tilanteissa (ks. Taulukko 2).

Taulukko 2

Myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekvenssien rakentuminen

Rakentumisen tapa	Kuvaus	Tyypillisiä ilmentymiä
Kutsu-vastausperiaatteella rakentuvat	Aikaisempi vuoro kutsuu myötäelämään	Nauruun tai vitsailuun vastaaminen Hankalasta/ikävästä asiasta kertomiseen vastaaminen Päivittely
Itsenäisesti ilmenivät	Myötäelämistä ilmaistaan ilman selkeää kutsua	Kärsimyksen ennaltaehkäiseminen Kehu, kannustus Idean jatkaminen, innostumisen ilmaiseminen

Kutsu-vastausperiaatteella rakentuvat sekvenssit. Tällä tavoin rakentuvien sekvenssien vuoroille oli tyypillistä, että kutsuja viesti omassa vuorossaan tunnetilaa, johon toivoi muilta osallistujilta asian mukaan joko myötätuntoista tai myötäintoista suhtautumista. Tämä osoittaa, että kyseessä oli nimenomaan kutsu affilioimaan eli jakamaan kutsujan affektiivinen suhtautumisen kyseessä olevaa asiaa kohtaan. Kutsun oikein tulkitseminen vahvistettiin kutsuun sopivaa myötälämistä osoittamalla, esimerkiksi vitsin kertomiseen vastattiin naurulla tai vitsiä jatkamalla (ks. esimerkki 1), toisen nauruun tai nauraen ilmaistuun vuoroon vastattiin yhtymällä nauruun (ks. esimerkki 1), ikävästä tai hankalasta asiasta kertomiseen puolestaan vastattiin usein nyökkäämällä kutsuvuoron aikana (ks. esimerkki 2) tai vaimealla (matalalla ja/ tai hiljaisella) äänellä ilmaistuilla minimipalautteina toimivilla dialogipartikkeleilla (VISK § 797; § 1047; §1709) mmm tai joo (esimerkit 2 ja 3). Lisäksi (kuten esimerkissä 4) jollain tavalla arveluttavista asioista viestiviin vuoroihin vastattiin esimerkiksi käyttämällä interjektion ja voimasanan yhdistelmää (VISK § 1728). Näistä kutsuun vastaamisista voitiin päätellä, millaiseksi osallistujat olivat kutsun tulkinneet (ks. VISK § 1003).

Esimerkki 1

- 01 Veikko: että jos kerran pitäis ni vois samaa pyörittää sit [°kymmene°
 02 Karla: [hh haha [haa
 03 K: [mh:
 04 Johanna: { 😊 ha:h hah hah [hah
 05 Minttu: [£Seuraavat vuojet£ { 😊 ha hah hah
 06 ?: { 😊 😊 😊
 07 Veikko: kymmene vuotta
 08 ?: nih
 09 Minttu: hah hah hah hah hahhh
 10 Johanna: £kato tosta tuo video(h)£
 11 Elviira: hah [{ 😊 haa
 12 Minttu: [{ 😊 hah hah
 13 Johanna: £h(h)ei meill(h)ä ku on näi[t(h)ä mood[le k(h)urssija£ { 😊 ha ha ha ha ha
 14 ha ha ha ha ha ha ha ha ha
 15 Veikko: [eiks yliopistonki opetus oo menny tällaseen
 16 Elviira: [£v(h)erkk(h)okur- heh
 17 verkk(h)ok(h)urssit j(h)oo ja (0.4) (-) videot£ { 😊 heh heh hee
 18 Minttu: ££ m:: ne on siellä [moodlessa sitte ne tota lääkärin luennot££
 19 T: [siis sä tuotat verkkokoulutusmateriaalia
 20 ?: { 😊 😊 😊
 21 T: [(0.7) siis sä oot kuule (0.5) sä voit laittaa sun nimes siihe verkkokoulu[tuksen

- 22 Minttu: [siis lääkärin luennot on moodlessa oikeesti
 23 K: [kheh
 24 T: perää et Johanna teki [tämän
 25 ?: { 😊 😊 😊
 26 Johanna: [joo iha Joh^hannaⁿ i^dea joka näistä nii tykkää
 27 { 😊 heh [heh heh heh heh heh heh
 28 ?:{ 😊 😊 😊
 29 Karla: [itsenäistä opiskelua£ { 😊 hh heh hee
 30 ?: { 😊 😊 😊

Esimerkin 1 rivillä 01 Veikko toteaa *että jos kerran pitäis ni vois samaa pyörittää sit kymmene*, jonka Karla ja Johanna osoittavat tulkitsevansa vitsiksi (rivit 02 ja 04) ja myötäelävät nauraen. Minttu jatkaa vitsiä rivillä 05 hymyillen lausutulla *seuraavat vuojet*, jonka jälkeen yhtyy Johannan nauruun. Tämän jälkeen myös muu porukka osoittaa myötäelämistä yhtymällä useamman osallistujan yhteiseen nauruun (rivi 06). Rivillä 10 Johanna sanoo puoliksi nauraen *kato tosta video*, jonka Elviira ja Minttu tulkitsevat aikaisemman vitsailun pohjalta vitsin jatkamiseksi, minkä kuittaavat myötäelämällä sitä nauraen (rivit 11 ja 12). Johanna jatkaa vitsailua rivillä 13 lausumalla nauraen *hei meillä ku on näitä moodlekurseja* ja yhtymällä Elviiran ja Mintun nauruun (rivit 24 ja 14). Elviira liittyy (rivit 16 ja 17) Johannan vitsinkerrontaan jo ennen kuin Johanna saa edes viimeisteltyä lausumansa, jonka jälkeen Elviira yhtyy myös Johannan nauruun (rivi 17). Riveillä 28–24 Mintun ja tutkijan vitsin jatkamiseksi tarkoitetut vuorot ajoittuvat sen verran päällekkäin, että on mahdotonta tietää, kummanko vuoroihin muut osallistujat osoittavat myötäelämistä nauramalla yhdessä (rivi 25). Myöskään kouluttajan naurahdus rivillä 23 ei kohdistu selkeästi vain toiseen edeltävistä lausumista. Rivillä 26 Johannan myötäeläminen kohdistuu tutkijan vuoroon *voit laittaa sun nimes siihe verkkokoulutuksen perää et Johanna teki tämän* (rivit 21 ja 24), kun taas Karlan rivillä 29 hymyillen ilmaisema *itsenäistä opiskelua* ja sitä seuraava nauruun yhtyminen viittaisivat myötäelämiseen Mintun vitsiä jatkavissa vuoroissa (rivit 18 ja 22). Sekä Johannan (rivi 26) että Karlan (rivi 29) vuorojen jälkeen useammat osallistujat nauravat yhdessä (rivit 28 ja 30), vaikka on mahdotonta sanoa, mille kukakin varsinaisesti nauraa.

Esimerkki 2

- 01 Johanna: mutta muutosha on jatkuvaa tällä hetkellä et[tä emmä tiä onko ne ideota
 02 mut se on
 03 Muut osallistajat: 🙄🙄🙄🙄🙄 (Johanna)
 04 Minttu: [nii
 05 Johanna: sitä tietynlaista muutosta [(0.4) pitää [kehittää
 06 K?: [°m::°
 07 Minttu: [m::
 08 Karla?: m::

Esimerkissä 2 Johanna puhuu jatkuvasta muutoksesta kielteisenä ilmiönä (rivi 01), ja katkelma valottaakin sitä, kuinka muut osallistajat asettuvat osoittamaan myötäelämistä ensin nyökkäilemällä vakavasti kerronnan aikana (rivi 03) ja sen jälkeen hiljaisella tai normaalilla äänellä esitetyillä minimipalautteilla (rivit 4 ja 6–8). Vakavasta ilmeestä nyökkäilyn aikana ja vastausten prosodisista piirteistä voi päätellä (ks. VISK § 1709) muiden osallistujien tulkitsevan sen kutsuksi myötätuntoon eikä myötäintoon. Sitä vastoin esimerkiksi innokkaasti ja hymyillen nyökkäileminen tai nopeasti ja korkealta lausutut minimipalautteet viestisivät osallistujien tulkitsevan Johannan vuoron kutsuksi iloitsemaan kanssaan.

Esimerkki 3

- 01 Johanna: sillon ku [...] muutettii ni alko ne kehityshankkeet heti pörräämään ni
 02 [sillon tuntu [et ei heti kiitos [(0.9) kerettiin kaks kuukautta olemaan
 03 🙄🙄 (muut osallistajat)
 04 Minttu: [°m::°
 05 ?: [°m::°
 06 Elviira: [°joo° (lausuttu samalla sisään hengittäen)
 07 Johanna: ↑mu[istatteko [(.) ku
 08 K: [m::
 09 Elviira: [↓joo.
 10 Johanna: alko nää että [oman työn ohessa jos pikkusen tätä ja [tuota
 11 Minttu: [↓m::
 12 Elviira: [°heh°

Riviltä 01 on poistettu paikannimi tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin suojaamiseksi. Tämä katkelma (esimerkki 3) antaa kuvan siitä, kuinka osallistajat tulkitsevat Johannan rivillä 1 olevan vuoron kutsuvan heitä myötäelämään ikävänä pidettyyn asiaan. Rivillä 01 Johanna kertoo ikäväksi kokemastaan aikataulusta muuton ja kehityshankkeiden kanssa, johon kolme muuta osallistujaa (rivit 04–06) vastaavat hiljaisella äänellä lausutuilla minimipalautteilla *mmm* ja *joo*. Jo-

hannan riveillä 07 ja 10 esittämään kysymykseen annetut lyhyet ja matalalla äänellä annetut vastaukset *joo* ja *mmm* (rivit 09 ja 11) sekä hiljainen turhautunut naurahdus (rivi 12) osoittavat kutsun vastaanotetuksi.

Esimerkki 4

- 01 Veikko: tämmösissä (.) mite lääkkeitä määrätään ni niissäki on tapahtunu vaikka jo kotiin
 02 potilaille niinku paljo (0.7) kehitystä ku ne pitää kumminki (0.5) lyödä sieltä
 03 järjestelmä[stä
 04 Johanna: [↓m:
 05 Veikko: ni et muistan joskus ku oli (1.4) tullu pilkku väärään kohtaan ku oli joku lapsen
 06 murtuma ja oli kirjottanu siihe[n tämmöstä kipulääkettä että (0.6) se oli joku (1.3)
 07 Johanna: [(suun maiskausääni)
 08 🧑👁️ (Veikko) 🧑👁️ (Minttu)
 09 Veikko: 10.9 millilitraa (.) kertaa kaks ja (.) [ja (.) sit se soittaa äiti soittaa että onks ↑totta
 10 ?: [m:
 11 Veikko: et tätä (-) antaa 109 milli[ɛl(h)[itraa
 12 Johanna: [oi ka[ueheeta
 13 Elviira: [herra-
 14 Karla: >kauheeta että<
 (1.5)
 15 Veikko: ja se [oliki (0.4) juonu se lapsi sitä sen ɛv(h)e- he he sen v(h)erran (0.3) tämmösiä
 16 Karla: [hhh *joo*
 17 Veikko: [ei enää nykyään (.) [nykyään nii[nku tapahdu että (0.9)
 18 Johanna: [he he heh (hermostunutta naurua)
 19 K: [ehh
 20 Karla: [↓o(h)ɪ k(h)amala (epäuskoista naurua)

Esimerkissä 4 Veikko kertoo (rivit 05, 06, 09, 11 ja 15) arveluttavasta tapahtumasta lääkkeiden annosteluun liittyen, kutsuen muut osallistujat myötäelämään tapahtunutta. Johanna ennakoi tarinan arveluttavaa sisältöä suuta maiskauttamalla (rivi 07) jo ennen kuin tapahtuman huippukohtaa on vielä edes saavutettu. Riveillä 12–14 Johanna, Elviira ja Karla vastaavat kutsuun päivittelemällä tapahtunutta lausumilla *oi kauheeta*, *herra-* (jää kesken) ja *kauheeta*. Hermostuneen ja epäuskoisen naurun (rivit 18, 19 ja 20) lisäksi Karla sanoittaa arveluttavia elementtejä sisältävän kertomuksen päivittelyä vielä *oi kamala* -lausumalla rivillä 20.

Itsenäisesti ilmenevät myötätunnon ilmaukset. Nämä ilman selkeää kutsuvaa vuoroa muotoillut myötäelämisen ilmaukset rakentuivat edellisten vuorojen varaan ajallisesti väljemmin kuin kutsuun perustuvat. Näissä toimintajaksoissa myötäeläminen ilmaistiin ensin ja seuraavissa vuoroissa vahvistettiin sen

tulkitseminen myötätuntoiseksi vuorovaikutukseksi. Itsenäisesti ilmenevät myötätuntoiset vuorot eivät olleet myöskään yhtä systemaattisesti affiliatiivisia kuin kutsuun vastaaminen, vaan niissä oli havaittavissa myötätunnon ilmeneminen laajemmassa merkityksessä. Tyypillinen esimerkki myötätunnosta oli toisen osallistujan kärsimyksen ennaltaehkäiseminen, jota ilmaistiin usein leksikaalisesti (esimerkki 5). Myötätunnon ilmaukset liittyivät puolestaan toisen osallistujan idean jatkamiseen ja innostumiseen, joiden ilmaisemiseen liittyi leksikaalisten resurssien lisäksi usein muuta puhetta korkeampi sävelkorkeus ja äänenvoimakkuus (esimerkki 6a) sekä kehumiseen ja kannustamiseen, joista viestimiseen käytettiin leksikaalisten resurssien lisäksi usein kehollisia resursseja (esimerkki 7a). Toisinaan päällisin puolin kehulta vaikuttanutta vuoroa ei kuitenkaan tulkittu aidoksi tai vilpittömäksi kehuksi, kuten esimerkeissä 8 ja 9.

Esimerkki 5

- 01 Johanna: mää niinku jotenki haluaisin et hyödyttäs tästä kaikki.
 02 ?: m:
 03 Elviira: m:
 04 K: m:
 (3.0)
 05 Johanna: nii et[tä onko
 06 Elviira: [ku Veikko jäis sitte tästä iha jotenki niinku [(1.3) ulkopuoliseksi jos me
 07 [☹️ (Veikko)
 08 Karla: [hh
 09 Elviira: valitaan se gastro°kirur[giä°
 10 Karla: [m:
 11 Johanna: niin ku mää aattelen et on[ko meillä
 12 Veikko: [°ei° se ha↓ittaa °minua°.

Esimerkissä 5 keskustellaan kehittämistehtävästä, jota Johanna toive rivillä 01 koskee. Rivin 03 minimipalautteen *mmm*, sen jatkona *ku Veikko jäis sitte tästä iha jotenki niinku ulkopuoliseksi* -lausuman (rivi 06) ja jälkimmäisen kanssa samanaikaisesti Veikkoon suunnatun katseen (rivi 07) yhdistelmällä Elviira viestii myötätöelämistä ennaltaehkäisemällä mahdollista kärsimystä eli kertoo haluavansa välttää tilannetta, jossa yksi osallistujista kokisi ulkopuolisuutta. Rivillä 12 Veikko ilmaisee *ei se haittaa minua* -lausumalla tulkinneensa Elviiran vuoron sekä ikäviä tunteita ennaltaehkäiseväksi että kohdistuvan juuri häneen.

Esimerkki 6a

- 01 Minttu: no yhistetäänks tähän nyt sitte niinku asiantuntija (2.5) hoitaja tai muut niinkun
 02 Elviira: [↑]OO [↑]totta.
 03 [👁️🗨️] (Minttu)
 04 Karla: [joo hy[vä idea
 05 Minttu: [että esimerkiks (K selvittelee kurkkuaan taustalla) nyt kotiutuk-
 06 sessa on käyny syöpähoitaja vaikka puhumassa [tai
 07 Elviira: [nii [(0.5) uroterapeutti
 08 Karla: [nii miks ei
 09 T: ja panna[anks tänne
 10 Johanna: [↑]OO ja asiantuntijahoi[tajalue-
 11 Elviira: [joo

Esimerkin 6a avulla voidaan saada käsitys siitä, kuinka ryhmän jäsenet viestivät toisilleen myötäintoa tilanteessa, jossa keskustellaan asiantuntijaluentojen järjestämisestä osana kehittämistehtävää, jota Minttu rivillä 01 ehdottaa. Elviira osoittaa ideasta innostumisensa leksikaalisella lausumalla *joo totta* (rivi 02), mutta innostuneisuus välittyy ennen kaikkea lausumien prosodian eli sanojen muuta puhetta korkeammalla äänellä lausumisen kautta. Viestiä tehostaa *joo* -sanan lausuminen ympäröivää puhetta kovemalla äänellä. Viestin kohdistumista Minttuun Elviira vahvistaa lausuman kanssa samanaikaisella kehollisella viestinnällä eli kääntämällä kehonsa tätä kohti ja katsomalla silmiin (rivi 03). Tämän jälkeen Minttu ja Elviira jatkavat vuoroin toistensa ideoita mahdollisista asiantuntijoista leksikaalisin resurssein (rivit 05, 06 ja 07), jolloin viestimisessä keskeistä on lausuttujen sanojen semantiikka. Rivillä 09 kirjuriina toimiva tutkija aloittaa kysymyksen *ja pannaanks tänne*, jonka tarkoituksena on selvittää, onko ideointi siinä vaiheessa, että päätökset voi kirjata ylös. Tähän Johanna vastaa (rivi 10), viestien innostuksen tarttuneen häneenkin, muuta puhetta korkeammalta ja kovempaa lausutulla *joo* -partikkelilla.

Esimerkki 7

- 01 Minttu: olisko se tässä (5.0) (jää odottamaan, että tallentaminen lopetetaan)
 02 ↓°unohtuko jotai°
 03 Elviira: ↓°ei°
 04 T: ↑jes
 05 Minttu: haa [ha hah
 06 K: [↑]hirveen [hyvä hh he he he he ha
 07 Elviira: [hie-
 08 Johanna: hyvä Minttu
 09 Muut: 🍷 (Minttu)

- 10 K: kiitos
 11 Johanna: se oli hie- hyvin.

Esimerkki 7 alkaa siitä, kun Minttu on juuri esiintynyt ryhmän tekemällä, muille valmennusryhmille jaettavalla videotervehdyksellä ja varmistaa muilta, onko muistanut sanoa kaiken sovituksen (rivit 01 ja 02). Koska Minttua on toistuvasti tapaamisen aikana pehmitelty suostumaan kuvattavaksi, voidaan ajatella kouluttajan rivillä 06 hänelle suuntaaman vilpittömän kehuksen *hirveen hyvää* kohdistuvan pelkän asioiden muistamisen sijaan laajemmin koko esiintymiseen. Elviira aloittaa myös vilpittömän kehuksen rivillä 07, mutta katkaisee vuoron huomattessaan puhuvansa yhtä aikaa Johannan kanssa, joka esittää kehuksensa ensin verbaalisesti (rivi 08) ja sen jälkeen yhtyy koko ryhmän Mintulle antamiin aplodeihin (rivi 09). Viimeisellä rivillä (11) Johanna kokoaa vielä kehut laskevaan intonaatioon päättyvällä *se oli hie- hyvin* -lausumalla.

Esimerkki 8

- 01 T: se oli kiva se video ku siinä [(0.3) sä alotit sen semmosella hausalla et jotain
 02 K: joo
 03 T: täällä me vakava porukka jotaki näin Eni siit tuli ↑heti [semmonen tosi rento
 04 K: [ehh
 05 Minttu: [hah hah hah]

Esimerkissä 8 kouluttaja ja Minttu eivät tulkitse tutkijan Mintulle edellisessä tapaamisessa kuvatulla videolla esiintymisestä osoittamaa kehua (rivit 01 ja 03) täysin vilpittömäksi. He osoittavat tekemänsä tulkinnan naurahtamalla (kouluttaja rivillä 04) ja purskahtamalla nauruun (Minttu itse rivillä 05). Myöhemmin keskustelussa käy ilmi, että Minttu on arvellut joutuvansa myös tässä tapaamisessa esiintymään videolla, joten nauraminen voi ilmentää sitä, että hän pitää tutkijan kommenttia enemmän suostutteluna kuin vilpittömänä kehuksena.

Esimerkki 9

- 01 Johanna: mut se on aika hyvä
 02 Karla: se ois kyllä [iha
 03 Elviira: [sehä hullu hyvä
 04 Karla: nii [ois
 05 Johanna: [hitto me ollaa [hie- hyviä
 06 Karla: [°joo°
 07 ?: { 😊 😊 😊

Esimerkissä 9 sen sijaan Johannan rivillä 05 kollektiiviseksi kehuksi tarkoitettu lausuma *hitto me ollaa hie- hyyoiä* kirvoittaa yhteisen naurun (rivi 07), eli muut tulkitsivat lausuman enemmän huumoriksi. Tähän tulkintaan saattaa vaikuttaa Johannan käyttämä voimasana *hitto* lausuman alussa, joka tekee lausumasta monitulkintaisemman (ks. VISK § 1725).

3.2 Myötätuntoisen vuorovaikutuksen multimodaalisuus

Kuten myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekventiaalista rakentumista kuvaavien tutkimustulosten yhteydessä kävi ilmi, myötäelämisestä viestimisessä käytettävät vuorovaikutukselliset resurssit olivat aineistossa monipuolisia. Tässä tutkimuksessa havaitut myötätuntoisen vuorovaikutuksen resurssit on koottu taulukkoon 3.

Taulukko 3

Vuorovaikutuksellisia resursseja myötäelämisestä viestimisessä aistikanavan mukaan jaoteltuna

Aistikanava	Vuorovaikutukselliset resurssit	Tyypillisiä ilmentymiä
Auditiivinen	Leksikaaliset/semanttiset	Myötätunto: Päivittely, huudahdus, viestiminen pyrkimyksestä olla pahoittamatta jonkun mieltä Myötäinto: Vilpitön kehu, idean jatkaminen
	Prosodia	Myötätunto: Matala ja/tai hiljainen ääni erit. minimipalautteissa Myötäinto: korkea ja/tai voimakas ääni innostumisessa
Visuaalinen	Kasvonilmeet	Myötäinto: Vilpitön hymy, silmien syttyminen
	Eleet	Myötätunto ja -into: Katse, nyökkääminen, pään puistelu
	Muut keholliset resurssit	Myötäinto: Puoleen kääntyminen, aplodit
Kinesteettinen	Koskettaminen	Myötäinto: Kädellä hipaiseminen
Ei selkeästi tiettyyn kategoriaan kuuluvat	Nauru	Vitsille nauraminen, yhteinen nauru
	Kuunteleminen	Kuuntelemisen osoittaminen oman vuoron ajoittamisella

Erilaisia vuorovaikutuksellisia resursseja käytettiin aineistossa toisinaan yksin, esimerkiksi silloin kun yksi ryhmän jäsenistä puhui ja muut osallistuivat vuorovaikutukseen nyökkäämällä. Kuitenkin yksin esiintyvien resurssien sijaan viesti oli useammin tulkittavissa myötätuntoiseksi eri resurssien yhdistelmistä. Tällöin resurssien käytössä yhdistyvät auditiiviset (sanat ja prosodia), visuaaliset (katseet, eleet, ilmeet) ja kinesteettiset (kosketus) resurssit, mutta myös näiden kategorioiden rajojen sisälle sopimattomat nauru ja kuunteleminen. Aplodit luokiteltiin tässä keholliseksi resurssiksi ja näin ollen visuaalisen aistikanavan alle, vaikka ne voi havaita myös auditiivisesti.

Tyypillisesti myötäelämisen viestimiseen käytettiin valmennustilanteessa visuaalisen ja auditiivisen aistikanavan kautta kulkevia resursseja, kuten esimerkiksi 10, 11 ja 6b. Kaikkia kolmea aistikanavaa hyödynnettiin ratkaisevasti harvemmin, mutta esimerkissä 12 on kuvattu yksi tällainen tilanne. Nauru on itsessään havaittavissa sekä visuaalisesti (kasvonilme, kehon asento/liike) että auditiivisesti (erilaiset nauruäänet). Kuitenkin myös nauru myötätuntoisen vuorovaikutuksen resurssina yhdistyi toisinaan vielä esimerkiksi katseen kohdistamiseen (ks. esimerkki 13) tai toisen osallistujan koskettamiseen, kuten esimerkistä 14 käy ilmi. Kuunteleminen ilmeni tässä aineistossa oman vuoron ajoittamisella puhujan vuoron loppuun tai toisinaan taukoon, jonka ihmiset usein tulkitsevat vuoron päätymiseksi (VISK § 1004).

Esimerkki 10

- 01 Johanna: hyvä Minttu
- 02 Muut: 🍷 (Minttu)
- 03 K: kiitos
- 04 Johanna: se oli hie- hyvin.

Esimerkissä 10 on kuvaus tilanteesta, jossa käytetään sanallisen ja kehollisen resurssin yhdistelmää, ja viesti kulkee auditiivisen ja visuaalisen aistikanavan kautta. Rivillä 1 Johanna kehuu Minttua sanallisesti ja yhtyy rivillä 2 tälle annettaviin aplodeihin.

Esimerkki 11

- 01 Minttu: = että se jotenki (0.8) aika voimakas tommone, että sala[taan jotai nii et ei sellast
 02 kyllä varmaan oo
 03 Johanna: 👁️👁️ 🧑 (Minttu)
 04 Johanna: [nii

Esimerkistä 11 on havaittavissa visuaalista ja auditiivista kanavaa hyödyntävä kolmen resurssin yhdistelmä, kun Johanna ensin katsoo Minttuun ja nyökkää tälle Mintun kerronnan aikana (rivit 01–02). Lisäksi Johanna vahvistaa myötäelämisensä Mintun hieman hankalaksi kokemaan asiaan sanallisesti *nii* -partikkelilla (rivi 04).

Esimerkki 6b

- 01 Minttu: no yhistetäänks tähän nyt sitte niinku asiantuntija (2.5) hoitaja tai muut niinkun
 02 Elviira: [↑]OO [↑]totta.
 03 [👁️👁️ 🗣️ (Minttu)

Auditiiviisen ja visuaalisen aistikanavan hyödyntämistä kuvaa myös esimerkki 6b, jossa Elviira ilmaisee innostuneisuutensa muuta puhetta korkeammalta ja kovemmalla äänellä ilmaistulla *joo* -partikkelilla, jota seuraa korkealta lausuttu *totta* -sana (rivi 02). Samanaikaisesti näiden kanssa Elviira kääntää kehonsa kohti Minttua ja suuntaa myös katseensa häneen (rivi 03). Näin ollen myötäelämisestä viestiminen rakentuu tässä tapauksessa neljän eri resurssin varassa.

Esimerkki 12

- 01 Johanna: moniammatillinen kehittäminen [hyvä Minttu
 02 [🗣️ 🙌 (Minttu)

Esimerkki 12 puolestaan valottaa tilannetta, jossa kaikki kolme aistikanavaa ovat käytössä, ja Johannan viesti muodostuu kolmesta vuorovaikutuksellisesta resurssista. Niistä ensimmäisellä rivillä nähtävän sanallisen kehun eli *hyvä Minttu* -lausuman kanssa yhtä aikaa ajoittuvat Johannan kääntyminen Minttua kohti sekä hipaisu (rivi 02).

Esimerkki 13

- 01 Elviira: £↑(henkilön nimi)k(h)i s(h){ 😊 ai(?) { 😊 k(h)yllä k(h)olomes minuutis potilaan
 02 Karla: { 😊 ha ha haa
 03 Johanna: { 😊 ha ha ha
 04 Minttu: { 😊 ha ha ha haa .hhh iihi hi hi hii:::
 05 👁️👁️ 👁️👁️

(naurun aikana osallistujat katsovat toisiaan)

Esimerkki 14

- 01 Minttu: eihä meiän t(h)artt(h)e heh { 😊 he he (--)
 02 Johanna: { 😊 haah hah hah hah hah
 03 ?: {{ 😊 😊 😊
 04 Johanna: [🙌 (Minttu)

Esimerkit 13 ja 14 valottavat sitä, kuinka nauruun yhdistyy muita resursseja, mikä auttaa vuorovaikutuksen osapuolia tulkitsemaan myötäelämisestä viestiviä vuoroja. Esimerkin 13 riveillä 01–04 osallistujat yhtyvät vuorotellen Elviiran rivillä 01 esittämään kutsuun yhteiseen nauruun, jonka aikana osallistujat vaihtavat keskenään katseita lukuisia kertoja (rivi 05). Esimerkissä 14 voidaan nähdä esimerkin 9 tavoin kolmea aistikanavaa pitkin kulkeva myötäelämisen viesti, kun Mintun ja Johannan riveillä 01–02 aloittaman yhteisen naurun aikana Johanna hipaisee Minttua (rivi 04).

Tämän tutkimuksen aineistossa kutsuun vastaaminen myötäelämällä tarkoitti usein nauruun ja vitsailuun vastaamista tai esimerkiksi kutsujan hankalaksi kokeman asian päivittelemistä. Osallistujien viestiessä myötäelämistä ilman suoraa kutsua oli usein kyse spontaanista ja vilpittömästä kehusta tai toisen ideasta innostumisesta. Toisinaan osallistujat tulkitsivat tilanteen vaativan myötätuntoista vuorovaikutusta estääkseen esimerkiksi toisen henkilön mielen pahoittamisen. Tämän aineiston perusteella näyttää myös siltä, että myötätuntoisessa vuorovaikutuksessa hyödynnetään todella paljon näköön ja kuuloon perustuvaa viestintää, mutta toisinaan myös kosketusta.

4 POHDINTA

4.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Myötätuntotietoisuuden hyödyntäminen oppimista edistävän ilmapiirin luomisessa edellyttää ymmärrystä myötätunnon ilmenemisestä interpersonallisissa suhteissa. Siksi tässä tutkimuksessa selvitettiin, mitä vuorovaikutuksellisia keinoja myötätunnosta viestimiseen on havaittavissa ryhmän oppimistilanteessa. Tutkimuksen kohteena oli toisin sanoen myötätunnon toiminnan elementin (Goetz & Simon-Thomas, 2017; Pessi ym., 2017) ja vuorovaikutusosaamisen behavioraalisen ulottuvuuden (Horila, 2018, s. 17) avulla muodostettu käsitys myötätuntoisesta vuorovaikutuksesta konkreettisenä toimintana. Tutkimuksessa tarkasteltiin myötätuntoisen vuorovaikutuksen sekventiaalista rakentumista, myötäelämisestä viestimiseen käytettäviä vuorovaikutusresursseja sekä näiden resurssien yhdistelmiä tutkittavien välisessä vuorovaikutuksessa.

Ensimmäinen keskeinen tutkimustulos on, että myötätuntoinen vuorovaikutus rakentui toimintajaksoiksi eli sekvensseiksi kahdella tavalla: kutsu-vastausperiaatteella ja itsenäisesti ilmenevinä myötäelämisen ilmauksina. Nauruun, vitsailuun, hankalasta tai ikävästä asiasta kertomiseen vastaaminen ja päivittely olivat tyypillisiä esimerkkejä myötäelämisestä kutsu-vastausperiaatteella rakentuvissa toimintajaksoissa. Itsenäisesti ilmenevää myötätuntoista vuorovaikutusta edustivat tulosten mukaan kärsimyksen ennaltaehkäiseminen, kehu, kannustus, idean jatkaminen ja innostumisen ilmaiseminen. Aiempien tutkimusten mukaan myötätuntoista vuorovaikutustoimintaa edeltävät tietoisuus ja tunne, eli toisen asemaan asettumisen tuottama tieto ja taito tilanteen edellyttämä vuorovaikutuksesta (Gilbert, 2017) ja vuorovaikutuksellisten tekojen synnyttämä halu myötäelää toisen kärsimyksessä tai ilossa (Gilbert, 2014; Goetz & Simon-Thomas, 2017; Horila, 2018; Stevanovic & Lindholm, 2016).

Vuorovaikutuksen osapuolissa heräävää tietoisuutta, empatian tunnetta tai halua myötäelää ei ollut tässä tutkimuksessa tarkoituksenmukaista pyrkiä tar-

kastelemaan tai todentamaan, joten niiden olemassaolo jäi tässä taustaole-tukseksi. Tutkimuksen tulokset valottavat kuitenkin, kuinka myötätuntoisen vuorovaikutuksen rakentuminen noudattelee Heritagen (1984, s. 241, 245, 255, 259) ajatusta vuorovaikutuksen rakentumisesta toisiinsa kytkeytyvien, jäseny-neiden vuorojen avulla. Hänen mukaansa vuorojen jäsentyminen sekvensseiksi voi perustua osallistujien sekä suorista kutsuista että aikaisemman vuorovaiku-tuksen kokonaisuudesta tekemään tulkintaan tilanteeseen sopivasta vuorovaiku-tuksesta. Näin ollen toimintajaksojen tarkastelun avulla on mahdollista ymmär-tää, kuinka myötätunnon elementit tietoisuus, tunne ja toiminta toimivat sek-venssien taustalla. Voidaan ajatella, että tietoisuuden synnytti kutsu-vastauspe-riatteleella rakentuvissa sekvensseissä toisen osallistujan kutsu myötäelämään, kun taas itsenäisesti ilmenevissä myötäelämistä ilmaisevissa vuoroissa sen syn-nytti jokin vähemmän eksplisiittinen tekijä tai tekijöiden yhdistelmä ryhmän vuorovaikutuksen kokonaisuudessa. Myötäelävä vastausvuoro ilmeni siis ni-mensä mukaisesti vastauksena ajallisesti ennen sitä ilmaistuun kutsuun (ks. esim. Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 285–293; Stivers, 2008), kun taas itsenäi-sesti ilmenevien paikka toimintajaksoissa määräytyi vapaammin.

Toinen keskeinen tutkimustulos on, että myötätuntoa viestittiin usein vä-hintään visuaalista ja auditiivista aistikanavaa hyödyntäen. Visuaalisen aistika-navan kautta havaittavat resurssit olivat ilmeitä (esimerkiksi hymy), eleitä (esi-merkiksi katseen suuntaaminen tai nyökkäys) tai muita kehollisia resursseja (esi-merkiksi kääntyminen kohti). Auditiiviseen aistikanavaan liittyvät vuorovaiku-tusresurssit olivat puolestaan tyypillisesti esimerkiksi viestin sisältöön liittyviä (vilpitiön kehu, idean jatkaminen tai päivittely) tai äänenpainon vaihtelu tilanteen mukaan. Toisinaan myötäelämistä viestittiin näiden lisäksi myös kinesteettistä aistikanavaa hyödyntäen, jolloin kyseessä oli toisen ryhmän jäsenen koskettami-nen tai hipaisu.

Tämä osoittaa, kuinka myötätuntoisen vuorovaikutuksen viestiminen ja tulkinta on monikanavaista, mikä puolestaan on linjassa viime vuosikymmeninä vahvistuneen näkemyksen kanssa. Sen mukaan puhutulla kielellä ei ole muihin

vuorovaikutuksellisiin resursseihin nähden erityisasemaa, vaan viestintää muotoillaan ja tulkitaan jatkuvasti eri aistikanavien kautta kulkevia vihjeitä ja vuorovaikutusresurssien yhdistelmiä hyödyntäen (ks. esim. Hari, 2017, s. 31; Kääntä & Haddington, 2011, s. 12; Stevanovic, 2016a, s. 102; Trenholm, 2017, s. 107–109, 110). Lisäksi tulokset osoittavat, kuinka vuorovaikutukseen osallistumista säädellessään ja viestintää kohdennetaan (ks. esim. Goodwin, 1979, Goffman, 1981 Käännän & Haddingtonin, 2011, s. 28, 29–30 mukaan; Laajalahti, 2014, s. 26; Sepänen, 1998b, s. 160–161) kehollisilla vihjeillä, kuten esimerkiksi katseen tai kehon suuntaamisella tai kosketuksella. Tulosten valossa voidaan ajatella, että myötätuntoisen vuorovaikutuksen tutkiminen multimodaalisesti mahdollistaa myötätuntotietoisuuden vahvistumisen pelkän puhutun kielen tarkastelua monipuolisemmin.

Tutkimus osoittaa, että aikaisemmissa myötätuntoa ja affiliaatiota tarkastelevissa tutkimuksissa havaitut vuorovaikutukselliset resurssit ja niistä koostuvat myötätunnon ilmaukset voivat olla luonteva osa oppimistilanteen vuorovaikutusta. Affiliaation ymmärtäminen osaksi myötätuntoisen vuorovaikutuksen toiminnan elementtiä tekee näkyväksi tämän keskustelunanalyttisen käsitteen asettumisen osaksi myötätuntotutkimusta. Tutkimuksen yksi keskeinen anti onkin siinä, kuinka tulokset tekevät näkyväksi myötätunnon vuorovaikutuksellisen tason ja samalla rakentavat siltaa aiemman myötätuntotutkimuksen ja vuorovaikutustutkimuksen välille. Nämä tulokset auttavat tulemaan tietoiseksi siitä, kuinka se, mitä myötätunnosta tiedetään aikaisemman tutkimuksen valossa, konkretisoituu interpersonaaliseksi toiminnaksi ryhmän oppimistilanteessa.

4.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta keskeisimpinä asioina voidaan pitää sitä, että sitouduin tutkijana koko prosessin ajan noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK], 2021). Luotettavuutta lisää myös se, että tekemäni metodologiset valinnat ovat osoittautuneet onnistuneiksi sosiaalisen toiminnan rakentumisen yksityiskohtaisen analyysin

toteuttamisen (ks. Heritage, 1984, s. 291) ja näin ollen asettamiini tutkimuskysymyksiin vastaamisen näkökulmasta (Silverman, 2020, s. 87). Jotta tutkimuksen luotettavuutta ja siihen liittyviä rajoitteita olisi mahdollista arvioida mahdollisimman hyvin, olen raportoinut tässä tutkielmassa tekemäni valinnat perustelluineen mahdollisimman tarkasti (Lincoln & Guba, 1985, s. 304; Silverman, 2020, s. 86, 89–90).

Denzinin (1970, 1979) näkemyksen mukaisesti teoreettinen triangulaatio, joka tässä tutkimuksessa tarkoittaa teoreettisen taustan ja käsitteiden määrittelyn monitieteisyyttä, lisää tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärven ym., 2009, s. 233; Lincolnin & Guban, 1985, s. 305 mukaan). Keskeinen aineistonkeruuta koskeva luotettavuutta lisäävä tekijä on tutkimusprosessissani tallenteen ja havainnointiaineiston yhdistäminen, josta Denzin (1970, 1979) käyttää käsitettä aineistotriangulaatio (Hirsjärven ym., 2009, s. 233; Lincolnin & Guban, 1985, s. 305 mukaan). Lisäksi mahdollistin tutkimukseen osallistuvilla tutustumisen itseeni ennen havainnointia, minkä Lincoln ja Guba (1985, s. 301–303) katsovat lisäävän tutkimuksen luotettavuutta tutkijan vaikutuksen minimoinnin lisäksi siten, että tutkimukseen osallistujien luottamus tutkijaan kohtaan on korkeampi, mikä puolestaan mahdollistaa heille rehellisemmän ja luonnollisemman vuorovaikutuksen toistensa kanssa. Pitäkseni havainnoinnin mahdollisimman objektiivisena pyrin välttämään itselleni merkittävien havaintojen korostumista vähemmän merkittävien kustannuksella (ks. esim. Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 276) käytämällä havainnoinnin raameina aikaisempien tutkimusten pohjalta kokoamaani kattavaa listaa myötätuntoisen vuorovaikutuksen ilmenemisestä (ks. liite 1). Havainnoinnin kohdentumista tutkimuksen kannalta relevantteihin asioihin ja omia havainnointitaitojani pyrin vahvistamaan harjoittelemalla havainnointia ryhmän edellisessä tapaamisessa ja tekemällä tältä pohjalta mahdollisimman hyvän suunnitelman havainnointiaineiston keräämistä varten. Havainnoinnin luotettavuuden haasteet kytkeytyvätkin ennen kaikkea havainnoinnin subjektiivisuuteen, ja siitä syystä esimerkiksi videoiminen voisi tarjota havainnointia luotettavamman aineiston ja mahdollisuuden litteroida multimodaalinen vuorovaikutus tarkemmin kuin tässä tutkimuksessa.

Aineiston analyysin luotettavuutta lisäsi alkuperäisen ja koko tapaamisen sisältävän äänitallenteen käyttö pelkän havainnointiaineiston tai litteraatioiden sijaan (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 198; Huma ym., 2020, s. 321; Silverman, 2020, s. 82, 90; Vatanen, 2016, s. 318). Lisäksi tässä tutkimuksessa käyttämäni keskusteluanalyyttisen ja multimodaalisen vuorovaikutustutkimuksen litterointikäytänteet lisäävät analyysin luotettavuutta, sillä litteraatiot ovat kyseisten käytänteiden mukaisesti erittäin tarkkoja (ks. Silverman, 2020, s. 93). Kuitenkin litterointi itsessään on aina valikoivaa, eikä kaikkea ole mahdollista tai edes tarkoituksenmukaista litteroida (Mondada, 2018, s. 88; Seppänen, 1998a, s. 18–19).

Keskeisin analyysin luotettavuutta heikentävä tekijä tässä tutkimuksessa on *tutkijatriangulaation* (Denzin 1970, 1979, Hirsjärven ym., 2009, s. 233; Lincolnin & Guban, 1985, s. 305 mukaan) eli keskusteluanalyysille tyypillisten datasessioiden puuttuminen (ks. Silverman, 2020, s. 355; Vatanen, 2016, s. 316–317, 320). Pysin tästä syystä tutkijana kyseenalaistamaan havaintojani ja tulkintojani palaamalla aineiston ja siitä tekemiäni muistiinpanojen pariin uudelleen ja uudelleen (ks. esim. Silverman, 2020, s. 82, 88, 90) sekä hyödyntämällä mahdollisimman tarkasti vertaispalautteet prosessin aikana erityisesti silloin, kun ne kohdistuivat tekemiini tulkintoihin tai menetelmällisiin valintoihin (ks. esim. Lincoln & Guba, 1985, s. 308).

Tulosten luotettavuutta lisäävät analyysin luotettavuustekijöiden lisäksi niiden havainnollistaminen esimerkkioittein, tutkittavaan ilmiöön liittyvien rajojen tarkastelu ja raportointi niiden esittämisen yhteydessä (ks. esim. Silverman, 2020, s. 86, 93–94, 103; Vatanen, 2016, s. 323, 329) sekä tutkimuksen kohteena olevien ilmausten esiintymismäärien tarkastelu ja raportointi (ks. esim. Silverman, 2020, s. 107; Voutilainen, 2016, s. 376, 378). Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin pienehkön ryhmän jäsenten välisiä myötätuntoisen vuorovaikutuksen ilmauksia yksittäisessä oppimistilanteessa, joten tulosten laajaa yleistettävyyttä ei ole näin ollen tarkoituksenmukaista tavoitella (ks. esim. Lindholm ym., 2016, s. 26). Mutta vaikka tulokset sellaisenaan eivät olekaan yleistettävissä, on niiden avulla saatavaa tietoa mahdollista soveltaa (Lincoln & Guba, 1985, s. 290) muissa konteks-

teissa. Myötätuntoista vuorovaikutusta analysoimalla voidaan saada tietoa sel-
laisista vuorovaikutuksen resursseista, jotka ilmenevät myös tämän oppimisti-
lanteen ulkopuolella (ks. esim. Saarela-Kinnunen & Eskola, 2015, s. 185–187) ja
toisaalta tuloksista saatava tieto voi olla yleistettävissä laajempaan ymmärryk-
senä aiheesta (Goodman, 2008, s. 266–267). Tulosten mahdollisen sovellettavuus-
den ja siirrettävyyden arvioimisen helpottamiseksi olen kuvannut mahdollisim-
man tarkasti tutkimuksen toteuttamisen, kontekstin ja osallistujat (ks. esim. Lin-
coln & Guba, 1985, s. 316) menetelmien kuvauksen yhteydessä.

Tulosten sovellettavuutta arvioidessa on hyvä ottaa huomioon muutamia
tapaamiseen liittyviä tekijöitä. Näistä keskeisin on tapaamisen keskustelullinen
luonne, joka on voinut vaikuttaa lisäävästi myötätuntoisen vuorovaikutuksen
määrään verrattuna esimerkiksi opettajajohtoisempaan toimintatapaan, jossa
osallistujien välistä vuorovaikutusta on usein määrällisesti vähemmän ja keskus-
telun sisällöt ja kulku ovat strukturoidumpia (ks. esim. Peräkylä, 1998, s. 181–
182). Toisaalta taas valmennuksen toteuttaminen yliopiston tiloissa on voinut ra-
joittaa osallistujien myötätunnon osoittamisen määrää, jos he ovat tulkinneet,
ettei se ole kyseisessä ympäristössä tarkoituksenmukaista (ks. esim. Haddington
ym., 2016, s. 163; Hakulinen, 2016, s. 152–155). Tilavalinnat ja tilaan asettuminen
vaikuttavat muutenkin paljon siihen, millaista vuorovaikutusta on mahdollista
toteuttaa (Trenholm, 2017, s. 125–127). Valmennuksessa osallistujien on ollut
mahdollista nähdä toisensa koko ajan, mutta ei etäisyyksien vuoksi esimerkiksi
koskettaa muita kuin vieressään istuvia osallistujia. Tämä voi kulttuuristen tapo-
jen ja yksilöllisen vaihtelun lisäksi osaltaan selittää sitä, kuinka vähän he hyö-
dynsivät kinesteettistä kanavaa viestinnässään. Näiden lisäksi covid-19-pande-
mian vuoksi osallistujilla oli tapaamisessa kirurgiset suu-nenäsuojukset, mikä on
saattanut vähentää kasvoniilmeiden (esimerkiksi hymyn) käyttöä viestinnässä ja
on kiistatta vaikuttanut mahdollisuuteeni havainnoida sitä.

4.3 Soveltaminen käytännössä ja jatkotutkimushaasteet

Hyvän huomaamisella ja rakentavasti virheisiin suhtautumisella on tärkeä rooli inhimillisesti kestävästä työelämän rakentumisesta oppimisvaatimusten keskellä. Lakeyn ja Canaryn (2002) mukaan toisten tarpeet huomioonottava, myötätuntoinen käytös saa vuorovaikutuksen tuntumaan positiiviselta siihen osallistuville, jolloin ihmiset myös kokevat psykologista turvallisuutta. Psykologinen turvallisuus puolestaan luo oppimisen edellytyksiä parantavan ilmapiirin ja näin ollen myötätuntoisella vuorovaikutuksella voidaan tukea oppimista (ks. esim. Edmondson, 1999, s. 367–368, 376; Hökkä ym., 2020, s. 68; Jarenko, 2017; Pessi & Martela, 2017, s. 26). Keskeisin tämän tutkimuksen tulosten soveltamisen areena on mielestäni myötätuntotietoisien toiminnan kehittäminen työyhteisöjen ja -tiimien oppimistilanteissa sekä muissa opetus, koulutus- ja ohjaustilanteissa.

Tutkimuksen tuottaman tiedon avulla työyhteisön jäsenten ja kouluttajien on mahdollista harjaantua tarkastelemaan sekä omaa että toisten vuorovaikutusta myötäelämisen näkökulmasta ja näin ollen oppia hyödyntämään myötätuntoista vuorovaikutusta kulloinkin asianmukaisella tavalla. Tietoisuus vuorovaikutuksen multimodaalisuudesta ja erilaisten resurssien käytöstä vahvistaa ihmisten kykyä tehdä tarkoituksenmukaisia tulkintoja vuorovaikutustilanteissa (Trenholm, 2017, s. 109). Lisäksi aikaisemmin on havaittu (Cameron ym., 2017, s. 428; Klimecki & Singer, 2017, s. 111; Saturn, 2017, s. 125–126), että ihmisten kyky havaita ja tunnistaa myötätuntoista vuorovaikutusta yhteisössä lisää todennäköisyyttä, että he itse viestivät myötäelämistä tulevaisuudessa. Tällä tavoin on mahdollista saada myötätuntoinen vuorovaikutustapa leviämään. Tästä tutkimuksesta saatua tietoa on mahdollista hyödyntää myös esimerkiksi suunniteltaessa interventioita myötätunnon lisäämiseksi (Ekman & Ekman, 2017, s. 43), sillä myötätunto itsessäänkin on opittavissa oleva taito (Goldin & Jazaieri, 2017; Mascaro ym., 2017; Skwara ym., 2017; Weng ym., 2017).

Siinä missä tämä tutkimus osaltaan vastasi Stevanovicin (2016c, s. 392) osoittamaan tarpeeseen lisätä ymmärrystä erilaisten vuorovaikutuksellisten resurssien käytöstä myötäelämisestä viestimisessä, se nostaa esiin myös lukuisia

jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli muodostaa kuva niistä tavoista, joilla osallistujat viestivät myötäelämisestä. Kuitenkin esimerkiksi videotallenteelta tehdyn multimodaalisen vuorovaikutusanalyysin avulla olisi mahdollista selvittää tätä tutkimusta kattavammin ja yksityiskohtaisemmin osallistujien käytössä olevia resursseja ja myös sellaisia nonverbaalisia ilmauksia, joita käytetään ilman puhetta (ks. esim. Harjunpää ym., 2019, s. 198–199). Lisäksi videotallenteelta olisi mahdollista tarkastella nonverbaalisten resurssien ajoittumista ja kehollisten viestien liikkeiden vaiheita yksityiskohtaisemmin (Kendon, 1985, Harjunpään ym., 2019, s. 204 mukaan) kuin tässä tutkimuksessa. Yksi esimerkki jatkotutkimusmahdollisuudesta voisi olla myös nyökkäyksen tai hymyn tarkempi tutkiminen osana myötätuntoista vuorovaikutusta.

Edellä esittämäni lisäksi olisi tärkeää, että myötätuntoisen vuorovaikutuksen multimodaalisuutta tutkittaisiin erilaisissa oppimistilanteissa ja muissa työelämän vuorovaikutustilanteissa. Ilmiön tutkiminen erilaisissa konteksteissa antaisi tietoa tämän tutkimuksen löydösten yleistettävyydestä. Tässä tutkimuksessa ei keskitytty tarkastelemaan myöskään automaattista peilautumista (ks. esim. Gilbert, 2014; Goetz & Simon-Thomas, 2017; Hari, 2017; Horila, 2018; Stevanovic & Lindholm, 2016), joten sen roolista myötäelämisen viestimisessä olisi tärkeää saada lisää tietoa. Myös laajempi tutkimus myötäinnon ilmenemisestä työyhteisöjen jäsenten vuorovaikutuksessa voisi tuottaa inhimillisen kestävyysnäkökulmasta tärkeää ymmärrystä, sillä pehmeät taidot ovat sekä tämän päivän että tulevaisuuden keskeistä työelämäosaamista (ks. esim. Gibert ym., 2017; Juntunen ym., 2017, s. 105–106). Toivonkin tämän tutkimuksen sijoittuvan osaksi myötätunnon merkityksestä työelämässä käytävää keskustelua, ja innoittavan muita tutkijoita laajentamaan ja syventämään ymmärrystämme myötätuntoisesta vuorovaikutuksesta työelämässä.

LÄHTEET

- Batson, C. D. (2017). The Empathy-Altruism Hypothesis: What and So What? Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 27–40). Oxford University Press.
- Cameron, K. (2017). Organizational Compassion: Manifestations Through Organizations. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 421–434). Oxford University Press.
- Clouston, T. J. (2018). Transforming learning: Teaching compassion and caring values in higher education. *Journal of further and higher education*, 42(7), 1015–1024. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2017.1332359>
- Collins, N. L., Guicgard, A. C., Ford, M. B. & Feeney, B. C. (2006). Responding to Need in Intimate Relationships: Normative Processes and Individual Differences. Teoksessa M. Mikulincer, & G. S. Goodman (toim), *Dynamics of Romantic Love: Attachment, Caregiving, and Sex* (s. 149–189). Guilford Press.
- Conversano, C., Ciacchini, R., Orrù, G., Di Giuseppe, M., Gemignani, A., & Poli, A. (2020). Mindfulness, Compassion, and Self-Compassion Among Health Care Professionals: What's New? A Systematic Review. *Frontiers in psychology*, 11, 1683. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01683>
- Couper-Kuhlen, E. (2012). Exploring Affiliation in the Reception of Conversational Complaint Stories. Teoksessa A. Peräkylä & M.-L. Sorjonen (toim.), *Emotion in Interaction* (s. 113–146). Oxford University Press.
- Davis, M. H. (2017). Empathy, Compassion and Social Relationships. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 299–315). Oxford University Press.

- Di Fabio, A. (2017). The Psychology of Sustainability and Sustainable Development for Well-Being in Organizations. *Frontiers in psychology, 8*, 1534.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01534>
- Duhigg, C. (2016). What Google Learned From Its Quest to Build the Perfect Team. *New York Times (Online)*.
- Edmondson, A. (1999). Psychological Safety and Learning Behavior in Work Teams. *Administrative science quarterly, 44*(2), 350–383.
<https://doi.org/10.2307/2666999>
- Ekman, P. & Ekman, E. (2017). Is Global Compassion Achievable? Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 41–49). Oxford University Press.
- Forsell, S & Heimonen, L. (2021). *Myötätuntomentorointi: Opas korkeakouluopiskelijoiden vertaisryhmätoimintaan*. Nyyti ry.
- Fredrickson, B. L., Cohn, M. A., Coffey, K. A., Pek, J., & Finkel, S. M. (2008). Open hearts build lives: positive emotions, induced through loving-kindness meditation, build consequential personal resources. *Journal of personality and social psychology, 95*(5), 1045–1062.
<https://doi.org/10.1037/a0013262>
- Gibert, A., Tozer, W. C. & Westoby, M. (2017). Teamwork, Soft Skills, and Research Training. *Trends in ecology & evolution (Amsterdam), 32*(2), 81–84.
<https://doi.org/10.1016/j.tree.2016.11.004>
- Gilbert, P. (2014). The origins and nature of compassion focused therapy. *British journal of clinical psychology, 53*(1), 6–41. <https://doi.org/10.1111/bjc.12043>
- Gilbert, P. (2017). Miksi työ ilman myötätuntoa stressaa? Evoluutiivis-historiallinen näkökulma. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 102–103). PS-kustannus.
- Goetz, J. L., Keltner, D. & Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: An Evolutionary Analysis and Empirical Review. *Psychological bulletin, 136*(3), 351–374.
<https://doi.org/10.1037/a0018807>

- Goetz, J. L. & Simon-Thomas, E. (2017). The Landscape of Compassion: Definitions and Scientific Approaches. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 3–15). Oxford University Press.
- Goldin, P. R & Jazaieri, H. (2017). The Compassion Cultivation Training (CCT) Program. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 237–246). Oxford University Press.
- Goodman, S. 2008. The Generalizability of Discursive Research. *Qualitative Research in Psychology* 5 (4), 265–275.
<https://doi.org/10.1080/14780880802465890>
- Grandell, R. (2015). *Itsemyötätunto*. Tammi.
- Haakana, M. (2010). Laughter and smiling: Notes on co-occurrences. *Journal of pragmatics*, 42(6), 1499–1512.
<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.01.010>
- Haddington, P., Keisanen, T. & Rauniomaa, M. (2016). Tila ja liike. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 162–177). Vastapaino.
- Hager, P. & Beckett, D. (2019). *The emergence of complexity: Rethinking education as a social science*. Springer.
- Hakulinen, A. (2016). Lauserakenteet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 122–142). Vastapaino.
- Hari, R. (2017). Miten ymmärrämme toisiamme: neurotieteilijän näkökulma. Teoksessa A. Gronow & T. Kaidesoja (toim.), *Ihmismielen sosiaalisuus* (s. 30–53). Gaudeamus.
- Harjunpää, K., Mondada, L. & Svinhufvud, K. (2019). Multimodaalinen litterointi keskusteluanalyysissä. *Puhe ja kieli*, 39:3, 195–220.
<https://doi.org/10.23997/pk.77350>
- Heritage, J. (1984). *Garfinkel and ethnomethodology*. Polity Press.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Horila, T. (2018). *Vuorovaikutusosaamisen yhteisyys työelämän tiimeissä* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58225>
- Huma, B., Alexander, M., Stokoe, E. & Tileaga, C. (2020) Introduction to Special Issue on Discursive Psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 17:3, 313–335. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1729910>
- Hökkä, P., Räikkönen, E., Ikävalko, H., Paloniemi, S. & Vähäsantanen, K. (2020). Tunnetoimijuus ja mittari sen tutkimiseen työssä. Teoksessa P. Hökkä, H. Ikävalko, S. Paloniemi, K. Vähäsantanen & A. Nordling (toim.), *Tunnetoimijuus ja sen tuki työssä* (s. 67–92). Jyväskylän yliopisto.
- Jarenko, K. (2017). Myötätunto, hyväntahtominen ja psykologinen turva uusiutumiskyvyn edellytyksinä. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 263–280). PS-kustannus.
- Jefferson, G. (2002). Is “no” an acknowledgment token? Comparing American and British uses of (+)/(-) tokens. *Journal of Pragmatics*, 34, 1345–1383. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(02\)00067-X](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00067-X)
- Juntunen, E., Pessi, A. B., Aaltonen, T., Martela, F. ja Syrjänen, T. (2017). Myötätunto ja merkityksellisyys työssä. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 104–122). PS-kustannus.
- Klimecki, O. M. & Singer, T. (2017). The Compassionate Brain. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 109–120). Oxford University Press.
- Kohonen, I., Kuula, A. & Spoof, S. K. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- Kokkinen, L., Ala-Laurinaho, A., Alasoini, T., Varje, P., Väänänen, A. & Toppi-
nen-Tanner, S. (2020). Yhteenveto. Teoksessa L. Kokkinen (toim.) *Hyvin-
vointia työstä 2030-luvulla: Skenaarioita suomalaisen työelämän kehityksestä* (s.
93–96). Työterveyslaitos.
- Koskinen, E. & Stevanovic, M. (2021). Tarinan vastaanotto ja affiliaatio autismi-
kirjon häiriössä. *Puhe ja kieli*, 41:1, 3–22.
<https://doi.org/10.23997/pk.107689>
- Kurhila, S. & Lindholm, C. (2016). Ymmärtämisen haasteet. Teoksessa M. Ste-
vanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista
toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 259–275). Vastapaino.
- Kääntä, L. & Haddington, P. (2011). Johdanto multimodaaliseen vuorovaiku-
tukseen. Teoksessa P. Haddington & L. Kääntä (toim.), *Keho, kieli ja vuoro-
vaikutus. Multimodaalinen näkökulma sosiaaliseen toimintaan* (s. 11–45). Suo-
malaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laajalahti, A. (2014). *Vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen tutkijoiden työssä*.
[väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. [https://jyx.jyu.fi/han-
dle/123456789/43093](https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/43093)
- Lahey, S. & Canary, D. (2002). Actor goal achievement and sensitivity to partner
as critical factors in understanding interpersonal communication compe-
tence and conflict strategies. *Communication monographs*, 69(3), 217–235.
<https://doi.org/10.1080/03637750216542>
- Lakin, J. L. & Chartrand, T. L. (2003). Using Nonconscious Behavioral Mimicry
to Create Affiliation and Rapport. *Psychological science*, 14(4), 334–339.
<https://doi.org/10.1111/1467-9280.14481>
- Lemmetty, S. & Collin, K. (2020). Throwaway knowledge, useful skills or a
source for wellbeing? Outlining sustainability of workplace learning situa-
tions. *International journal of lifelong education*, 39(5-6), 478-494.
<https://doi.org/10.1080/02601370.2020.1804004>
- Lindholm, C., Stevanovic, M. & Peräkylä, A. (2016). Johdanto. Teoksessa M. Ste-
vanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista
toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 9–30). Vastapaino.

- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage
- Logan, D., King, J. P. & Fischer-Wright, H. (2008). *Tribal leadership: Leveraging natural groups to build a thriving organization*. Collins.
- Lupoli, M. J., Zhang, M., Yin, Y. & Oveis, C. (2020). A conflict of values: When perceived compassion decreases trust. *Journal of experimental social psychology*, 91, 1040–1049. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2020.104049>
- Manuti, A. & Giancaspro, M. (2019). People Make the Difference: An Exploratory Study on the Relationship between Organizational Practices, Employees' Resources, and Organizational Behavior Enhancing the Psychology of Sustainability and Sustainable Development. *Sustainability (Basel, Switzerland)*, 11(5), 1499–1515. <https://doi.org/10.3390/su11051499>
- Mascaro, J., Negi, L. T. & Raison, C. L. (2017). Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 247–257). Oxford University Press.
- Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2017). Adult Attachment and Compassion: Normative and Individual Difference Components. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 79–89). Oxford University Press.
- Mondada, L. (2018). Multiple Temporalities of Language and Body in Interaction: Challenges for Transcribing Multimodality. *Research on language and social interaction*, 51(1), 85–106. <https://doi.org/10.1080/08351813.2018.1413878>
- Myllyviita, K. (2020). *Häpeän hoito* (1. painos.). Duodecim.
- Niemelä, M. (2011). Multimodaaliset keinot arkikertomuksissa. Teoksessa P. Haddington & L. Käätä (toim.), *Keho, kieli ja vuorovaikutus. Multimodaalinen näkökulma sosiaaliseen toimintaan* (s. 49–89). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Peräkylä, A. (1998). Institutionaalinen keskustelu. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* (s. 177–203). Vastapaino.

- Peräkylä, A. (2016). Ilmeet ja eleet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 63–78). Vastapaino.
- Peräkylä, A., Henttonen, P., Voutilainen, L., Kahri, M., Stevanovic, M., Sams, M. & Ravaja, N. (2015). Sharing the Emotional Load: Recipient Affiliation Calms Down the Storyteller. *Social psychology quarterly*, 78(4), 301–323.
<https://doi.org/10.1177/0190272515611054>
- Peräkylä, A. & Stevanovic, M. (2016). Kehollinen läsnäolo. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 32–46). Vastapaino.
- Pessi, A. B. & Martela, F. (2017). Myötätuntoista ihmistä ja työelämää etsimässä. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 12–34). PS-kustannus.
- Pessi, A. B., Seppänen, A. M., Grönlund, H., Paakkanen, M. & Spännäri, J. (2017). Myötäinto – iloon ja innostukseen vastaaminen. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 56–76). PS-kustannus.
- Phillips, A. & Taylor, B. (2009). *On Kindness*. Hamish Hamilton.
- Potter, J. & Hepburn, A. (2012). Eight challenges for interview researchers. Teoksessa J.F. Gubrium, J. A. Holstein, A.B. Marvasti & K.D. McKinney (toim.), *The Sage handbook of interview research. The complexity of the craft* (s. 555–570). Sage.
- Prabhakar, A. (2018). *Designing Compassionate Interactions for Maternal Wellness* [konferenssijulkaisu]. UbiComp/ISWC'18 Adjunct, 8.–12.10. 2018, Singapore, Singapore. <https://doi.org/10.1145/3267305.3277833>
- Raevaara, L. (2016). Toimintajaksojen rakenteet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 143–161). Vastapaino.

- Ropo, E. (2015). Sosiometriset menetelmät kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 70–83). PS-kustannus.
- Rosenberg, M. B. (2008). *Myötäelämisen taito: Johdatus väkivallattomuuteen* (3. uud. p.). NVC in Finland.
- Rouhiainen-Neunhäuserer, M. (2009). *Johtajan vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen: Johtamisen viestintähaasteet tietoperustaisessa organisaatiossa* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/22478>
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. (2015). Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 180–190). PS-kustannus.
- Saturn, S. R. (2017). Two Factors That Fuel Compassion: The Oxytocin System and the Social Experience of Moral Elevation. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 121–131). Oxford University Press.
- Seppänen, A. M., Pessi, A. B., Grönlund, H. & Paakkanen, M. (2017). Myötätunto – ihmisyyteen vastaaminen. Teoksessa A. B. Pessi, F. Martela ja M. Paakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (s. 35–55). PS-kustannus.
- Seppänen, E. (1998a). Vuorovaikutus paperilla. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* (s. 18–31). Vastapaino.
- Seppänen, E. (1998b). Osallistumiskehikko. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* (s. 156–176). Vastapaino.
- Siefen, H. (2021). *Uteliaisuuden taito: Kun oppiminen on tietämistä tärkeämpää*. Tuuma.
- Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6. painos.). SAGE.
- Simons, P. R. & Ruijters, C. P. (2014). The real professional is a learning professional. Teoksessa S. Billett, C. Harteis & H. Gruber (toim.), *International*

handbook of research in professional and practice-based learning (s. 955–985).

Springer.

- Sintonen, T., Collin, K., Paloniemi, S. & Auvinen, T. (2011). Diskursiivinen toimijuus ja valtahierarkiat sairaalaympäristössä. Teoksessa A. Eteläpelto, T. Heiskanen & K. Collin (toim.), *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa* (s. 157–176). Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Skwara, A. C., King, B. G. & Saron, C. D. (2017). Studies of Training Compassion: What Have We Learned; What Remains Unknown? Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 219–236). Oxford University Press.
- Spinrad, T. L. & Eisenberg, N. (2017). Compassion in Children. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 53–63). Oxford University Press.
- Stevanovic, M. (2016a). Prosodia. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 100–121). Vastapaino.
- Stevanovic, M. (2016b). Sosiaaliset rakenteet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 200–221). Vastapaino.
- Stevanovic, M. (2016c). Keskustelunalyysi ja kokeellinen vuorovaikutustutkimus. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 390–409). Vastapaino.
- Stevanovic, M. & Lindholm, C. (2016). Sosiaalisen havaitsemisen haasteet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 276–294). Vastapaino.
- Stevanovic, T. M., Henttonen, P., Koski, S. E., Kahri, M. M., Voutilainen, L. H., Koskinen, E. E. K., Nieminen-von Wendt, T., Tani, P. P. J., Sihvola, E., &

- Peräkylä, A. M. (2017). On the Asperger experience of interaction: Interpersonal dynamics in dyadic conversations. *Journal of Autism*, 4(2), 1–16. <https://doi.org/10.7243/2054-992x-4-2>
- Stevanovic, M. & Koskinen, E. (2018). Sosiaalinen vuorovaikutus autismikirjon häiriössä – keskusteluntutkimuksen näkökulma. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 134(21), 2120–2126.
- Stivers, T. (2008). Stance, Alignment, and Affiliation During Storytelling: When Nodding Is a Token of Affiliation. *Research on language and social interaction*, 41(1), 31–57. <https://doi.org/10.1080/08351810701691123>
- Telle, N. & Pfister, H. (2016). Positive Empathy and Prosocial Behavior: A Neglected Link. *Emotion Review*, 8(2), 154–163. <https://doi.org/10.1177/1754073915586817>
- Trenholm, S. (2017). *Thinking through communication* (Seventh edition. Pearson new international edition.). Routledge.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (7.7.2021). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Haettu 13.12.2022 osoitteesta: <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Vatanen, A. (2016). Keskustelunanalyttinen tutkimusprosessi. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 312–330). Vastapaino.
- VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen T. R. ja Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio, haettu 14.9.2022 osoitteesta <http://scripta.kotus.fi/visk>
- Voutilainen, L. (2016). Vuorovaikutusilmiöiden kvantifiointi. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* (s. 372–389). Vastapaino.
- Weisz, E. & Zaki, J. (2017). Empathy-Building Interventions: A review of Existing Work and Suggestions for Future Directions. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty

- (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 205–217). Oxford University Press.
- Weng, H. Y., Schuyler, B. & Davidson, R. J. (2017). The Impact of Compassion Meditation Training on the Brain and Prosocial Behavior. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 133–146). Oxford University Press.
- Williams, C. R. (2008). Compassion, Suffering and the Self: A Moral Psychology of Social Justice. *Current sociology*, 56(1), 5–24.
<https://doi.org/10.1177/0011392107084376>
- Worline, M. & Dutton, J. E. (2017a). *Awakening compassion at work: The quiet power that elevates people and organizations*. Berrett-Koehler.
- Worline, M. C. & Dutton, J. E. (2017b). How Leaders Shape Compassion Processes in Organizations. Teoksessa E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, C. D. Cameron & J. R. Doty (toim.), *The Oxford Handbook of Compassion Science* (s. 435–456). Oxford University Press.
- Zeng, X., Chan, V. Y., Oei, T. P., Leung, F. Y. & Liu, X. (2017). Appreciative Joy in Buddhism and Positive Empathy in Psychology: How Do They Differ? *Mindfulness*, 8(5), 1184–1194. <https://doi.org/10.1007/s12671-017-0690-5>

LIITTEET

Liite 1. Myötätuntoisen vuorovaikutuksen ilmentymiä aikaisemmassa tutkimuksessa

Vuorovaikutuksellinen resurssi	Ilmentymä	Lähde
Puhe	Kiitos	(Rosenberg, 2008, s. 135, 176; Pessi ym., 2017, s. 61, 67–69)
	Tunnustus/hyväksyntä/kehu/kommentti	(Rosenberg, 2008, s. 135, 176–177; Pessi ym., 2017, s. 61, 67–69)
	Myöntävästi vastaaminen ja idean jatkaminen (“Kyllä ja..”)	(Pessi ym., 2017, s. 61, 67–69)
	Innostunut vastaus	(Telle & Pfister, 2016, s. 155)
	Kannustava, lämmin vuorovaikutus	(Mikulincer & Shaver, 2017, s. 86)
	Rohkaiseminen kokeilemaan uutta	(Goetz & Simon-Thomas, 2017, s. 4)
	Päivittely, huudahdukset ja pidemmät tunnesisältöä välittävät lausumat	(Couper-Kuhlen, 2012, s. 137–143; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286)
	”Oooooo” -lausuma	(Couper-Kuhlen, 2012, s. 138; Goetz & Simon-Thomas, 2017, s. 4)
	Kiinnostuksen osoittaminen, toisen kykyyn luottamisen osoittaminen	(Feeney, 2004, Feeney & Collins, 2004, Collinsin ym. 2006, s. 157–158 mukaan)
	Solidaarisuus: peitellyt korjaukset	(Heritage, 1984, s. 265–280; Kurhila & Lindholm, 2016, s. 273)
Solidaarisuus: torjuvan jäsenen ilmaiseminen varovaisuudella	(Heritage, 1984, s. 265–280; Raevaara, 2016, s. 149)	
Kasvonilmeet ja eleet	Myötätuntoinen ilme (nutristetut huulet, keskeltä sivuille viistosti kurtistetut kulmat)	(Goetz & Simon-Thomas, 2017, s. 4)
	Hymy	(Haakana, 2010; Pessi ym., 2017, s. 61, 67–69; Rosenberg, 2008, s. 135, 176; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286),

Vuorovaikutuksellinen resurssi	Ilmentymä	Lähde
	Peilaaminen ja tahaton eleiden, ilmeiden, kehonasentojen matkiminen (toisen asemaan asettumiseen liittyvä)	(Kaukomaan, Peräkylä & Ruusu-vuori, 2013, Stevanovicin, 2016b, s. 216–217 mukaan; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 279)
	Hämmästyttä osoittava kasvoilme	(Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286)
	Nyökkäys	(Stivers, 2008, s. 37)
Keho	Selkään taputtaminen	(Rosenberg, 2008, s. 135)
	Halaus	(Pessi ym., 2017, s. 61, 67–69)
	Suuntautuminen kehon ja katsekontaktin avulla	(Haddington ym., 2016, s. 168; Kendon 1990, Peräkylän, 2016, s. 75–76 mukaan; Peräkylä & Stevanovic, 2016, s. 39)
	Puheen kohdistaminen ja asioista viestiminen katseen suuntaamisella	(Goodwin, 1979, Goffman, 1981, Käännän & Haddingtonin, 2011, s. 28, 29–30 mukaan)
	Eteenpäin nojaaminen	(Goetz & Simon-Thomas, 2017, s. 4)
Esineet ja tila	-	-
Sopii useampaan kategoriaan	empaattiset minimipalautteet esim. puhe, ele, ilme	(Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286)
	tuen tarjoaminen esim. puhe, ele, keho, esine, tila (välineen tarjoaminen, tilassa siirtymisellä tuen osoittaminen jne..)	(Collins ym., 2006, s. 157–158)
Ei kuulu selkeästi tiettyyn kategoriaan	Nauru	(Haakana, 2010; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 286)
	Kuunteleminen	(Rosenberg, 2008)
	Tilan antaminen	(Collins ym., 2006, s. 157–158)
	Solidarisuus: ymmärrysongelmien ohittaminen	(Heritage, 1984 s. 265–280; Kurhila & Lindholm, 2016, s. 273)
Kutsuminen	Kutsu affilioimaan eli liittymään tunteeseen sekä jakamaan tunne, kokemus, havainto (erotuksena muusta asioiden toimittamisesta)	(Ochs & Capps, 2001, Stivers 2008, Stevanovicin, 2016b, s. 216 mukaan; Stevanovic & Lindholm, 2016, s. 285–293;)

Liite 2. Keskustelunanalyttiset litterointimerkit

[= Päälekkäispuhunnan alku

(xx) = litteroijan havainnot/kommentit/selitykset tilanteesta

: = edeltävän äänteen venyttäminen

(.) = mikrotauco (0.2 sekuntia tai vähemmän)

(0.4) = mikrotaucoa pidempi tauco, pituus ilmoitettu sekunnin kymmenesosina

£ £ = hymyillen sanottu sana tai jakso

££ ££ = kuivasti hymyillen sanottu sana tai jakso

(h) sanan keskellä = voimakas hengitys sanan sisällä, yleensä nauraen puhutta-
essa

he he = nauru

hhh = uloshengitys (yksi kirjain merkitsee 0,1s kesto)

.hhh = sisäänhengitys (yksi kirjain merkitsee 0,1s kesto)

. = laskeva intonaatio

? = nouseva intonaatio

sana = paino alleviivatulla tavulla

↓ = seuraava sana lausuttu ympäröivää puhetta matalammalla äänellä

↓↓ = jakso nuolien sisällä sanottu ympäröivää puhetta matalammalla äänellä

↑ = seuraava sana lausuttu ympäröivää puhetta korkeammalla äänellä

↑↑ = jakso nuolien sisällä sanottu ympäröivää puhetta korkeammalla äänellä

> < = merkkien välissä oleva jakso puhuttu ympäröivää puhetta nopeammin

< > = merkkien välissä oleva jakso puhuttu ympäröivää puhetta hitaammin

° ° = puhuttu ympäröivää puhetta hiljaisemmalla äänellä

KAPITEELIT = puhuttu ympäröivää puhetta kovemmalla äänellä

= = kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta

(-) = sanasta ei ole saatu selvää

(--) = pidempi jakso, josta ei ole saatu selvää

[?] (sanan jälkeen) = sanasta tai sanan kirjoitusasusta ei ole täyttä varmuutta

[...] = keskustelusta on poistettu pätkä

Liite 3. Multimodaalisen vuorovaikutuksen litterointiin käytetyt merkit

{ 😄 = yhtyminen nauruun, myötäelämistä merkitsevä

{ 😄 😄 😄 = useamman osallistujanyhteinen nauru, mutta ääniä ei pysty erottamaan

👁️ = suunnattu katse (kohde tarkennettu sulkujen sisään)

👁️ 👁️ = katseiden vaihtaminen (osallistujat tarkennettu sulkujen sisään)

👋 = kosketus/hipaisu (kohde tarkennettu sulkujen sisään)

🙄 = nyökkäys (kohde tarkennettu sulkujen sisään)

😊 = suunnattu hymy (kohde tarkennettu sulkujen sisään)

👉 = kehon suuntaaminen toisen puoleen (kohde tarkennettu sulkujen sisään)

👏 = aplodit